

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2025

BAUN

F. AKKUŞ

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH
ANABİLİM DALI

BİGADIÇ'İN KÖYLERİNİN SOSYAL VE
İKTİSADİ YAPISI (7292 NUMARALI
TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA AKKUŞ

BALIKESİR, 2025

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

BİGADİÇ'İN KÖYLERİNİN SOSYAL VE İKTİSADİ YAPISI
(7292 NUMARALI TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA AKKUŞ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. NAHİDE ŞİMŞİR

BALIKESİR, 2025

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Tarih Anabilim Dalı'nda 201912517004 numaralı FATMA AKKUŞ'un hazırladığı BİGADIÇ'İN KÖYLERİNİN SOSYAL VE İKTİSADİ YAPISI (7292 NUMARALI TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE) konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 20/01/2025 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Dr. Öğr. Üyesi Ezgi AYDOĞMUŞ

İmza

Üye (Danışman) Prof. Dr. Nahide ŞİMŞİR

İmza

Üye Prof. Dr. Vefa KURBAN

İmza

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

20/01/2025

Fatma AKKUŞ

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti 1839 yılında ilan etmiş olduğu Tanzimat Fermanı ile birlikte pek çok alanda önemli gelişmelerin olduğu bir dönem içerisine girmiştir. Bu dönemde yeni bir vergi düzenine gidilmesi ile beraber vergi kaynaklarının yeniden tespiti konusu gündeme gelmiştir. Tanzimat'ın cari olduğu bölgelerde sayımlar yapılmıştır. Bunun neticesinde “Emlak ve Arazi ve Hayvanat ve Temettuat” sayımları denilen sayımlar gerçekleştirilerek sonucu yirmi bine yaklaşan defter serileri oluşmuştur. Temettuat Defterleri Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde ML. VRD. TMT. kodu ile Maliye Varidat Muhasebesi Temettuat Defterleri olarak yer almaktadır. Temettuat Defterleri, bölgenin arazi, hayvan ve mal mülk bilgisi ile beraber bölgede yaşayanların mal varlıklarını kayıt altına almak için hazırlanmış resmi defterlerdir. Bu defterler hane esasına dayanmaktadır. Hane reislerinin mal varlıkları, gelirleri ve ödemeleri gereken vergi hakkında bilgi içermektedir. Bunun yanı sıra bu defterlerde vergi mükellefi kişilerin isimleri lakapları ve meslekleri hakkında da bilgiler bulmak mümkündür. Temettuat Defterleri içerisinde bulunan bilgiler ile XIX. yüzyıl sosyal ve ekonomik hayatının aydınlatılmasında önemli bir yere sahip olan bu defterler ayrıca şehir ve bölge tarihleri bakımından da kıymetli bir etkiye sahiptir.

Bu çalışmanın ana konusunu Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer almakta olan 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defteri oluşturmaktadır. Aynı zaman da bu çalışmanın ana kaynağı niteliğindedir.

7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defterinin başlangıç tarihi hicri olarak 1260 bitiş tarihi ise yine hicri olarak 1261 olarak belirtilmiştir. Bu tarihler miladi olarak 1844 ve 1845 yıllarını kapsamaktadır. Bu defterin öncelikli olarak transkripsiyonunu yaparak ulaşılan bilgiler doğrultusunda Bigadiç'in o dönemdeki sosyal ve ekonomik durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ulaşılan bilgiler dahilinde çalışmayı desteklemesi amacıyla tablo ve grafikler oluşturulmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Bigadiç Temettuat Defterindeki yer alan bilgilerin değerlendirilmesi ve bu değerlendirmenin sonucunda sosyal ve ekonomik durum hakkında çıkarımda bulunarak dönemi aydınlatmaya çalışmaktır.

Bu süreçte benden sonsuz sevgilerini ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili anneme, babama ve kardeşime teşekkür ederim.

Bu çalışma boyunca bilgisi, önerileri ve üzerimdeki emeği başta olmakla beraber aynı zamanda her daim kıymetli zamanını bana ayırdığı için çok değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Nahide ŞİMŞİR'e teşekkürü bir borç bilirim.

BALIKESİR, 2025

FATMA AKKUŞ

ÖZET

BİGADİÇ'İN KÖYLERİNİN SOSYAL VE İKTİSADİ YAPISI (7292 NUMARALI TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE)

AKKUŞ, Fatma

Yüksek Lisans, Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nahide ŞİMŞİR

2025, 105 Sayfa

1260 senesinden 1261 senesine kadar alınan vergilerin ve hanelerdeki mevcut mal miktarlarının not edildiği Temettuat Defteri kişilerin isimlerini, gayrimenkullerini, kıymetli varlıklarını, gelirlerini ve ödedikleri vergi miktarlarını da içermektedir. Dolayısıyla Temettuat Defterleri sosyal ve ekonomik tarih araştırmaları ve bölge tarihi açısından kıymetli bilgiler içermektedir.

Yapılan çalışmada temel kaynak olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Temettuat Defteri kullanılmıştır. İnceleme alanı olan Balıkesir Bigadiç'in köylerinde yaşayan hanelerin sosyal ve iktisadi bilgileri verilmiştir. Temettuat Defteri geçmiş dönemde yaşayan toplumların sosyal ve ekonomik yaşamlarının öğrenilmesi ve incelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İncelenen defter içerisinde köylere ait kaydedilmiş bulunan emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuat sayımları değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirme sonucunda ortaya çıkan bilgiler doğrultusunda bölgenin sosyal ve iktisadi tarihi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, Bigadiç, Temettuat Defteri.

ABSTRACT

SOCIAL AND ECONOMIC STRUCTURE OF VILLAGES OF BİGADIÇ (ACCORDİNG TO TEMETTUAT REGISTER NO 7292)

AKKUŞ, Fatma

Master Thesis, Department of History

Advisor: Prof. Dr. Nahide ŞİMŞİR

2025, 105 pages

The Temettuat Register, with records the taxes collected between the years 1260 and 1261 as well as the amount of property in households, contains information about individuals names, real estste, valuable assets, income and the amount of the tax they paid. For this reason, the Temettuat Registers provide valuable information for social and economic historical research, as well as for regional history.

In this study the Temettuat Register with the number 7292, found in the Prime Ministry Ottoman Archives, has been used as the primary source. The social and economic information of the households living in the villages of Bigadiç Balıkesir which is the focus of the study, has been provided.

The Temettuat Register holds great significance due to this role in learning and examining the social and economic lives of past societies. The register under review includes recorded data on real estate, lond, livestock and income assessments related to the villages.

Based on the information derived from this analysis, the social and economic history of the region has been examined.

Keywords: Balıkesir, Bigadiç, Temettuat Register

Değerli Aileme...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
GRAFİKLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
1.6. Tanımlar	2
2. İLGİLİ ALANYAZIN	3
2.1. Kuramsal Çerçeve	3
2.1.1. Temettuat Defterlerinin Tanımı	4
2.1.2. Osmanlı Devleti'nde Temettu Vergisi ve Temettuat Defterlerinin Genel Özellikleri	5
2.1.3. Temettuat Sayımları ve Uygulaması	8
2.1.4. Temettuat Defterlerinin Yazım Şekli.....	17
2.2. İlgili Araştırmalar	25
3. YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Evren ve Örneklem.....	28
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri	28
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	29
3.5. Verilerin Analizi	29
4. BULGULAR VE YORUMLAR	30
4.1. Bigadiç Kaza'sının Genel Durumu	30

4.1.1. Coğrafi Yapı	30
4.1.2. Bigadiç'in Tarihi.....	31
4.2. Bigadiç Temettuat Defteri	32
4.3. Bigadiç'in Sosyal Durumu	33
4.3.1. Hane Reislerinin İsimleri	34
4.3.2. Lakap ve Unvanlar.....	55
4.3.3. Tarlaların Dağılımı	79
4.3.4. Bağ- Bahçe ve Kuru Sayısı.....	83
4.3.5. Hayvanlar.....	87
4.3.6. Ödenen Vergiler.....	92
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	98
5.1. Sonuçlar.....	98
5.2. Öneriler.....	100
KAYNAKÇA	102

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. 7292 Numaralı Temettuat Defterinde Bulunan Köyler.....	29
Tablo 2. Işıklar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	34
Tablo 3. Kırca Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	35
Tablo 4. Osmanca Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	35
Tablo 5. Salmanlı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	36
Tablo 6. Durasılar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	36
Tablo 7. Balatlı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	37
Tablo 8. Çam Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	37
Tablo 9. Okçular Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	38
Tablo 10. Adalı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	38
Tablo 11. Bekirler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	39
Tablo 12. Hisariçi Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	39
Tablo 13. Emirler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	40
Tablo 14. Çeribaşı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	40
Tablo 15. Baraklar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	41
Tablo 16. Yörükler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	41
Tablo 17. İğciler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	42
Tablo 18. Altınlar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	42
Tablo 19. Kızılçukur Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	43
Tablo 20. Dündercık Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	43
Tablo 21. Alanköy Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	44
Tablo 22. Çayır Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	44
Tablo 23. Okçularyeri Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	45
Tablo 24. Yukarı Devrek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	45
Tablo 25. Aşağı Devrek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	46
Tablo 26. Aşağı Göçek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	46
Tablo 27. Tozgan Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	46
Tablo 28. Davutça Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	47
Tablo 29. Topalak ve Karabahçe Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	47
Tablo 30. Kürsü Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	48

<u>Tablo 31.</u> Yukarı Göçek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	48
<u>Tablo 32.</u> Kalafat Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	49
<u>Tablo 33.</u> Yağcılar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	49
<u>Tablo 34.</u> Neyzan Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	50
<u>Tablo 35.</u> Kadı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	50
<u>Tablo 36.</u> Karamanlar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	51
<u>Tablo 37.</u> Doyran Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	51
<u>Tablo 38.</u> Taşkesiği Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	52
<u>Tablo 39.</u> Davutlar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	52
<u>Tablo 40.</u> Göbel Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri	53
<u>Tablo 41.</u> Çekirdekli Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	53
<u>Tablo 42.</u> Baba Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	54
<u>Tablo 43.</u> İlyaslar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri.....	54
<u>Tablo 44.</u> Işıklar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	55
<u>Tablo 45.</u> Kırca Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	56
<u>Tablo 46.</u> Osmanca Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	57
<u>Tablo 47.</u> Salmanlı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	57
<u>Tablo 48.</u> Durasılar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	57
<u>Tablo 49.</u> Balatlı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar.....	58
<u>Tablo 50.</u> Çam Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar.....	58
<u>Tablo 51.</u> Okçular Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	59
<u>Tablo 52.</u> Adalı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	59
<u>Tablo 53.</u> Bekirler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	60
<u>Tablo 54.</u> Hisariçi Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar.....	61
<u>Tablo 55.</u> Emirler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	61
<u>Tablo 56.</u> Çeribaşı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	62
<u>Tablo 57.</u> Baraklar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	63
<u>Tablo 58.</u> Yörükler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	63
<u>Tablo 59.</u> İğciler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar.....	64
<u>Tablo 60.</u> Altınlar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar.....	64
<u>Tablo 61.</u> Kızılçukur Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	65
<u>Tablo 62.</u> Dündarcık Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	65
<u>Tablo 63.</u> Alan Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	65
<u>Tablo 64.</u> Çayır Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	66

<u>Tablo 65.</u> Okçularyeri Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	67
<u>Tablo 66.</u> Yukarı Devrek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	67
<u>Tablo 67.</u> Aşağı Devrek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	67
<u>Tablo 68.</u> Aşağı Göçek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	68
<u>Tablo 69.</u> Tozgan Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	68
<u>Tablo 70.</u> Davutça Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	69
<u>Tablo 71.</u> Topalak ve Karabahçe Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	69
<u>Tablo 72.</u> Kürsü Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	69
<u>Tablo 73.</u> Yukarı Göçek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar.....	70
<u>Tablo 74.</u> Kalafat Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	70
<u>Tablo 75.</u> Yağcılar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	71
<u>Tablo 76.</u> Neyzan Köyü'nde Kullanılan Bigadiç Lakap ve Unvanlar.....	72
<u>Tablo 77.</u> Kadı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	72
<u>Tablo 78.</u> Karamanlar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	73
<u>Tablo 79.</u> Doyran Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	73
<u>Tablo 80.</u> Taşkesiği Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar.....	74
<u>Tablo 81.</u> Davutlar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	74
<u>Tablo 82.</u> Göbel Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	75
<u>Tablo 83.</u> Çekirdekli Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	76
<u>Tablo 84.</u> Baba Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	77
<u>Tablo 85.</u> İlyaslar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar	78
<u>Tablo 86.</u> Bigadiç'in Köylerine Göre Tarlaların Dağılımı.....	79
<u>Tablo 87.</u> Bigadiç'in Köylerinin Bağ, Bahçe ve Kuru Sayısı	83
<u>Tablo 88.</u> Bigadiç'in Köylerinin Hayvan Sayısı	87

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa
<u>Grafik 1.</u> Bigadiç'in Köylerindeki Tarla Sayısı	82
<u>Grafik 2.</u> Bigadiç'in Köylerinde Tarım Faaliyetlerinin Dağılımı	86
<u>Grafik 3.</u> Bigadiç'in Köylerinde Hayvan Türleri ve Sayılarının Dağılımı	91
<u>Grafik 4.</u> Bigadiç'in Köylerinden Toplanan Toplam Vergiler	97

KISALTMALAR LİSTESİ

BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C	: Cilt
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
ML. VR. TMT	: Maliye Varidat Muhasebesi Temettuat Defteri
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
vd.	: Ve Diğerleri
yy.	: Yüzyıl

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi

Devletin mevcut gelir kaynakları arasında en önemli olan şüphesiz vergilerdir. Devletin en büyük gelir kaynaklarından olan vergiler, devletin kuruluşundan sonra kendisinden önceki devletlerde uygulanmış olan vergi düzeni üstünden bir sistem oluşturularak uygulanmıştır.

Tanzimat'tan sonra devletin mevcut gelirlerini yükselterek ve halktan gelirleri düzeyinde vergi alınarak daha önceki dönemlerde oluşan gelir vergisi adaletsizliğini önlemek adına farklı adlar ile toplanan vergiler bir tek vergide toplanmış ve farklı bir vergi yöntemine geçilmiştir. 1840 senesinde yapılmış olan düzenlemeyle beraber temettuat ve nüfus sayımları sonucunda Temettuat Defterleri hazırlanmıştır. Temettuat Defterleri incelendiği zaman 19.yy Osmanlı İmparatorluğu ekonomik ve sosyal yapısıyla alakalı pek çok bilgi içerdiği anlaşılmaktadır (Yükçü vd., 2014, s. 30).

Temettuat Defteri sayımlarını genellikle mahalli yöneticiler yapmıştır. Yapılan sayımlarda toplamda dokuz farklı katalog içerisinde 17.746 ayrı defter tutulmuştur (Kütükoğlu, 1999, s. 30). Tutulan defterler sosyal tarih çalışmaları adına kaynak niteliği taşıyacak biçimde hazırlanmıştır. Defterlerde yer alan bilgiler ile bölgede gerçekleştirilen üretim, vatandaşların meslekleri, insanların mülkleri, gelirleri, hayvan sayıları, lakapları, boyları ve isimleri gibi bilgilere ulaşılabilmektedir.

Yapılan çalışmaya konu olan 7292 Numaralı Temettuat Defteri Bigadiç kazasının iktisadi ve sosyal yapısını içermektedir. Bu kapsamda Başbakanlık Osmanlı Arşivinden yararlanılarak defterin içerisinde yer alan bilgilerin sosyal ve iktisadi açıdan değerlendirmesi yapılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan alışmada, Balıkesir'in güneydoğusunda yer alan Bigadiç'in köyleri ile ilgili olarak Temettuat Defterinde yer alan bilgilerin incelemesi ile beraber sosyal ve iktisadi açıdan değerlendirmesi yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın nemi

Yapılan alışma, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Temettuat Defteri kapsamında Balıkesir Bigadiç kazasının köylerinde yaşamış olan kişilerin üretim faaliyetlerinin, yaşayış biçimlerinin, hayvan varlıklarının, demiş oldukları vergilerin incelenmesini amaçlayarak bu kapsamda yapılacak olan gelecek dönem çalışmalarına ışık tutma açısından önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Osmanlı Devleti'nin Tanzimatla beraber başlatmış olduğu Temettuat Defterlerinin kaydı doğrultusunda Bigadiç'e ait olan 7292 numaralı Temettuat Defteri esas alınarak bölgenin sosyal ve iktisadi yapısı incelenmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan alışma, Başbakanlı Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defterine kaydedilmiş olunan 42 adet köy ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Temettu: Fayda görme, kar elde etme anlamına gelmektedir.

Temettu Vergisi: Tüm bireylerin geliri ile mütenasip şekilde devlete verilen vergi ya da esnaf vergisi olarak tanımlanabilir.

Yrk: Bir bölgede durmaktan ziyade sürekli olarak göç eden toplum manasına gelmektedir.

Evlek: 1/4 dönümdür.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Temettuat Defterleri, iktisadi tarihin olduğu kadar sosyal tarihin aydınlatılmasında da önemli kaynaklardır. Ancak defterlerin genelde ekonomik verileri ele alınmaktadır. Kayıtlarda; şehir, kaza, kasaba, nahiye, köy, mezra, çiftlik gibi bütün yerleşim birimlerinde yaşayan tebaanın emlak, arazi ve hayvanlarının yazılmasından başka, hane reislerinin isim ve şöhretleri, unvanları, lakapları, meslekleri, resmi görevleri ve etnik yapıları gibi bütün ayrıntıların verilmiş olması sosyal tarih açısından da önemli bir kaynak olarak değerlendirilmelidir (Bütün, 2001, s. 11).

Temettuat Defteri temelde kazalara göre ayrılmış bir defterdir. Cemaatler bu defter içerisinde hane temeline göre kayıt edilmiştir. Bazı farklı hanelerde ise hanede bulunan kaçınıcı aile olduğunu göstermek adına “*Numro*” ibaresi sıkça kullanılmıştır (Kütükoğlu, 1995, s. 40).

Genellikle Cemaatin ileri gelenlerinden veya Beyinden başlanarak vergiye bağlı olanlar hane temeline uygun şekilde kayıt edilmiştir. Hanelerin liderleri genel olarak erkeklerden gösterilmiş ve babalarının isimleri belirtilmiştir. Bunlar ise genellikle oğul olarak yer almış, fakat bazı hanelerde de “*Veledi*” veya “*Bin*” olarak kayıt edilmiştir. Bazı cemaatlerde kadınların hane lideri olarak kayıt edildiği görülmekte ve babası ölmüş olan çocuklara da “*Sabi*” denilmiştir (Kütükoğlu, 1995, s. 50).

Hane liderlerinin boyları genellikle defter içerisinde “*Uzun, orta ve kısa*” olarak yazılmıştır. Hane liderlerinin sakal renklerinin de belirtildiği defterde bu renkler, “*Kumral, sarı, müzellef, kara, köse ve aksakallı*” olarak yazılmıştır.

Defter içerisinde bazı hane liderlerinin lakapları “*Ağa ve Hacı Molla*” olarak not edilmiş, bazılarında da “*Çoban, pir ve kethüda*” şeklinde yazılmıştır. Cemaat liderleri, fakirler, aciz olanlar ve çocuklardan genellikle vergi talep edilmemiş ve bu kişilerden vergi alınmama sebebi sabi, bey, amelmande ve fukara olarak belirtilmiştir (Yükçü vd., 2014, s. 35).

Hane liderinin sahip olduğu tarla, arı kovanı, bağ/bahçe, büyükbaş ve binek hayvanlarının sayıları defter içerisinde yer alarak bunların değerleri yazılmıştır. Bazı cemaatlerde boş bırakılan ve ekili olan araziler dönümlere bölünerek detaylı bir biçimde aktarılmıştır. Bazı handelerde sağılmış olan veya sağılmamış olan hayvanların miktarı belirtilmiş ve vergilendirme yine bu doğrultuda yapılmıştır.

2.1.1. Temettuat Defterlerinin Tanımı

Temettu vergisi değerlendirmeleri öncelikle servet ve gelir stokunun yanı sıra genel aile özelliklerine dayalı olarak vergi ödeme kapasitesini tespit etmeye çalışır. Sonuç olarak, vergi ödemesi, adil bir tahsisin sağlanması amacıyla her evin belirli özelliklerine göre hesaplanacaktır. Beyan etmekten ziyade tescile dayalı bir gelir vergisi uygulaması bu ortamda yürütölmektedir (Şener, 2007, s. 118). Söz konusu vergi, nüfus sayımı verilerine göre hesaplanan gelir üzerinden %3 oranında alınmaktadır.

Talimat-1 Seniyye'nin dördüncü maddesi nüfus ve mülkiyet kayıtlarının tutulmasında uyulması gereken belirli usul ve esasları özetlemektedir. Sonuç olarak, her bölgedeki her bireyin itibarı ve tanınırlığı, hiçbir istisna olmaksızın, sahip oldukları gayrimenkul, arazi ve sığırların yanı sıra yıllık ticaret ve kar paylarına göre belirlenecektir. Kaynar'a (1991, s. 241) göre, belirli bir yıl için her bir birey için vergi oranı belirlenerek fazla vergi tahsil edilmeyecektir.

Temettu Defterlerinin belgelenmesi süreci, kaydın yapıldığı ilin sancak, kaza, mezra gibi bilgilerinin verilmesiyle başlamaktadır. Müslüman ve gayrimüslim olarak ayrılan aileleri anlatan defterlerde, her haneye bir numara verilmekte, ardından hane reisinin adı, lakabı ve varsa mesleği verilmektedir. Hanede erkek bireyin bulunmaması durumunda hane reisi rolünü kadın üstlenmektedir. Hane reisi gelire esas meslek bilgisi ise tarım, azab, tüccar, değirmenci, imam gibi şekillerdedir.

Maddi ödeme imkanı olmayan haneler “muhtaç” olarak sınıflandırılmaktadır. Hanenin bir önceki yılda ödediği vergi miktarı da bu bölümde belirtilmektedir. Bununla birlikte, babalarından miras kalanlar ise “yetim” olarak sınıflandırılırken, herhangi bir geliri olmayan yetimler ile yaşlı, kör, akıl hastası ve benzeri kişiler de muaf olarak sınıflandırılmaktadır (Adıyeke, 2000, s. 780-782).

Hane reisinin adı ve meslek bilgilerinin altındaysa sahip oldukları gayrimenkuller bulunmaktadır. Bu kapsamda hanelerin tarla, bahçe, bostan gibi gelir kazancı olan unsurlar ayrıntılı bir şekilde sıralanır ve nasıl elde ettiği belirtilerek, öşrün tespit edilmesi amacıyla ürün miktarı ve değeri yazılmaktadır. Ev ve dükkan gibi diğer gayrimenkul unsurları gelire konu olup olmamasına yönelik farklı şekillerde belirtilmektedirler. Hanelerin sahip oldukları ve kazanç sağladıkları hayvanlarsa;

- sağmal inek,
- sağmal camus,
- koyun,
- merkep,
- tosun,
- oğlak,
- koşu mandası

• arı kovani şeklinde kaydedilerek sayıları ile beraber sağlanan gelir düzeyi ifade edilmektedir (Kütükoğlu, 1995, s. 405). Bununla beraber hanenin kazandığı ek gelirler de toplam dahil edilerek vergilendirilir.

2.1.2. Osmanlı Devleti'nde Temettu Vergisi ve Temettuat Defterlerinin Genel Özellikleri

“Temettu” terimi, finansal bir avantaj veya kar etmeyi ifade eder. Pakalın'ın (1993) belirttiği gibi Arapça dilinden türemiştir. Bu terimin çoğulu olan Temettuat, ücretlerin, karların ve sosyal hakların birikimini ifade etmektedir (Devellioğlu, 2012). Temettu vergisi, bireylerin kârlarına göre devlete ödediği bir vergidir. Söz konusu vergi, Osmanlı İmparatorluğu'nda esnaf ve tüccarların yıllık kazançlarına göre belirlenmektedir. Gelirlerinden yüzde ve binde biri olarak ifade edilen kesir olarak tahsil edilir (Sayın, 1999, s. 50).

Vergi reformu Tanzimat'ın maliye alanına getirdiği önemli bir düzenlemedir (Sertoğlu, 2011, s. 55). Tanzimat'tan önce birçok unsuru içeren vergiler kaldırılarak, kişilerin gelirlerine dayalı bir “temettu vergisi” uygulamaya konulmuştur. Bu verginin temeli II. Mahmut döneminde kurulmuştur. Tanzimat'tan önce tüccarların sattığı mallardan farklı oranlarda ve farklı başlıklar altında toplanan vergileri

kapsayan edinim vergisi, satış tutarı üzerinden hesaplanıyordu. Ancak Tanzimat'tan sonra kazanç miktarına dayalı bir vergiye dönüşmüştür. Ancak esnaf için kayıt maliyetinin ortadan kaldırılması ve temettü vergisi tahsilatının uygulamaya konması belirgin zorluklara yol açmıştır (Adıyeke, 2000, s. 60). Tanzimat'ın ilanından sonra önemli sayıda kişi, hükümdarların çoğunluğundan şikâyetlerini dile getirmeye başlamıştır. Tanzimat ile beraber gelen vergi reformu kapsamına alınan vergilerin azalacağını düşünen halk, bazı isimler altında farklı şekillerde eskisi gibi fazla vergi alındığını anlamış ve Meclis-i Vâlâ'ya şikâyetlerde bulunmuşlardır (Çadircı, 2013, s. 50). Pek çok iyileştirme yapılmasına rağmen elde edilen gelir, giderlerin tamamını karşılamaya yetmemiştir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancıların temettü vergilerinden ve ticaret anlaşmalarına bağlı gümrük tarifelerinden muaf tutulması sonucunda tarımsal üretim ve dış ticaret hacmindeki gelişmelerin sınırlı yansımaları nedeniyle maliye dairesinin gelirleri kısıtlanmıştır (Şener, 1990, s. 120).

1890'lı yıllarda temettü vergisinin uygulanması ve tahsiline ilişkin usule ilişkin düzenlemelerin bulunmaması nedeniyle, vergilendirmenin alanı sadece ağnam ve aşarla yükümlü kişileri değil, çiftçileri ve mandıracıları da kapsayacak şekilde genişler. Bu kesimin itirazları kapsamında 1897 yılında çıkarılan irâde-i seniyye kapsamında Rumeli ve Anadolu çiftçileri ve hayvancılık yapanlar temettü vergisinden muaf tutulmuştur. Yapılan bu gelişme kapsamında temettü vergisinin bütçe getirisi 800.000 lira iken 380.000 olarak azalmıştır (Şahin, 2013, s. 40).

Tanzimat yönetimi, Osmanlı'nın merkeziyetçiliğini aşacak bürokratik bir devlet kurmayı hedeflemekteydi. Ancak devletin bu projeyi yürütebilecek yetkin bir işgücü yoktur. Sivil memurları veya finansörleri olmayan bir devletin bu sorumluluğu sürdürmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, vergilendirme ve ilgili alanlardaki ilerlemeleri uygulamaya yönelik çabalar, istemeden de olsa, mevcut yolsuzluk sisteminin daha da kötüleşmesi ve bundan kazanç sağlayanların reform karşıtlarına dönüşmesi gibi komplikasyonlara yol açmıştır. Reform hareketlerinin uygulanmasına rağmen devlet hazine gelirlerinin artmak yerine azaldığı kaydedilmiştir. Devletin mali durumu bu durum nedeniyle daha da kötüleşti ve sonuçta devleti borçlanmaya başvurmak zorunda bırakmıştır (Berkes, 2018, s. 30).

Tanzimat'ın ilanı, o zamana kadar farklı isimler altında toplanan çeşitli geleneksel vergilerin, tek bir isim altında toplanan birleşik bir vergide birleştirilmesiyle sonuçlanmıştır. Yeni vergi sisteminin uygulamaya konması, vergi

gelirlerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir. Devlet bu yeni yöntemi, gelirleri etkin bir şekilde yönetmek, vergi mükelleflerini belirlemek, vergi gelirlerindeki eşitsizlikleri gidermek ve sonuçta toplam geliri artırmak amacıyla uygulamıştır. 1840 yılında temettüler ile nüfus arasında ayırım yapmak amacıyla iki farklı yazım kullanılmıştır. “Emlâk Arazi Hayvanat ve Temettuat” olarak bilinen bu sayımlar sonucunda yaklaşık yirmi bin defter serisi geliştirilmiştir (Yükçü vd., 2014, s. 30).

19. yüzyılda kaydedilmeye başlanan “Temettuat Defterleri” ile bir bölgede bulunan hane reislerinin isimleri, meslekleri, arazi miktarları, kullanımları, ekimleri, hayvan sayıları ve bu hayvanların hangi türde olduğu gibi çeşitli bilgiye ulaşılmaktadır. Ayrıca yıl içerisinde ne kadar vergi ödendiği ve kazanç miktarlarının tespit edilmesinden yola çıkarak bölgenin sosyo-ekonomik yapısı hakkında çıkarımlar yapılabilmektedir (Sarıköse, 2021, s. 60).

Sayımlar esnasında bütün gelirler yazılmıştır. Irgat, esnaf, çulha, ziraatçı, tüccar vs. tüm sektör gelirleri ile beraber kayda alınmaktadır. Gayrimenkul ve hayvan gelirlerini belgeleyen defterlerde, kimliği belirlenemeyen tüm gelir kaynakları “zûhurlar temettuatı” veya “zûhuratından geliri” olarak belgelenmektedir. Katır, eşek, kısır hayvanlar ve verimsiz inekler gibi vergiye tabi olmayan varlıklar da belgelenmektedir. Beyanname vermenin önemi kabul edilerek nüfus sayımına dayalı bir gelir vergisi sistemi hayata geçirilmiştir. Yazımlar “temettuat” yazılışları olarak rapor edilmiştir (Adıyeke, 2000, s. 80).

Temettu defterlerinde vergi mükellefinin adı, her ailenin sahip olduğu hayvan sayısı ve onlardan toplanan toplam vergi miktarı yer almaktadır. Ayrıca, bir önceki yılda ödenen vergi ve hanenin birinci gelirlisi için bir sonraki yılda öngörülen temettü vergisi de belgelenmektedir. Gayrimenkul ve taşınır varlıklardan elde edilen kira gelirleri, nüfus sayımının yapıldığı yılda ödenen temettü vergisi ve bir sonraki yıl için öngörülen temettü vergisi belgelenmektedir. Aynı zamanda köy veya mahalle nüfus sayımında da her haneden alınacak vergi ve temettu tutarları kayıtlara geçtiği şekilde belgelenmiştir (Kızıllan, 2008, s. 70).

Farsçadan Türkçeye geçen “hane” kelimesinin birçok anlamı vardır. Ancak Osmanlı İmparatorluğu’nun demografik dinamiklerini araştıran bilim insanları arasında bu kavramın özü hâlâ çözülmemiş durumda ve hangi spesifik nüfusa işaret

ettiği halen devam eden bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Ömer Lütfi Barkan, büyük şehirlerin nüfusunu ev sayısını beşle çarparak belirlemektedir. Önemli sayıda araştırmacı bu yaklaşımı benimsemiş olsa da beş katsayısını yetersiz bulan, yediye çıkarılmasını veya daha da düşürülmesini savunan bilim adamları da vardır (Göyünç, 1979, s. 45).

2.1.3. Temettuat Sayımları ve Uygulaması

23 Ocak 1840'ta, kendisine geniş yetkiler verilen muhassıllar, Meclis-i Vâlâ tarafından çıkardığı direktif doğrultusunda, özerk devlet memuru olarak İstanbul'dan taşraya gönderilmiştir. Muhassıllar nüfus sayımı yapmanın yanı sıra Tanzimat reformlarını da uygulamayı ve bu girişimi kamuoyuna duyurmayı planlıyorlardı (Çakır, 2001, s. 20). Vali ve ayanın yetkileri sınırlı olmasına rağmen merkezi muhassılların nüfuzu geniştir. Çünkü bu kurumun etkinliği Tanzimat'ın başarısı olarak algılanıyordu. Muhassıllar, devlet hazinesi adına doğrudan vergi toplamakla görevli, sabit maaşlı kamu görevlisi olarak çalıştırılıyordu. Bu sorumluluk, valinin ve yerel elitlerin otoritesinin atlanmasını içeriyordu.

Tanzimat'ın taşradaki mali kısıtlamalarını uygulamakla görevlendirilen muhassıllar, kendilerine ayrılan yerlerde tüm mali işlerin yönetilmesinden sorumluydu. Muhassıllar biri mülk katibi, diğeri emlak ve nüfus memuru olmak üzere iki yardımcı çalıştırırdı. Ayrıca gerektiğinde yardım sağlamak üzere ilave personel alma yetkisine de sahiptiler. Muhassılların denetlediği her yerde halkın adı, şöhreti, malları, arazileri, hayvanları, gelirleri ile tüccar ve esnafın yıllık kazançları gibi ayrıntıları içeren kapsamlı kayıtların tutulmasını zorunlu kılan bir kararname çıkarılmıştır. Bu nedenle muhassıllar, her yerin iltizam kayıtlarında belgelenen tüm ürün, canlı hayvan, temettü ve vergilerin derlenmesinden sorumludur ve mahallî meclisler, muhassılların görevlerinin yerine getirilmesini sağlamakla görevlidir (Öztürk, 2000, s. 80).

Daha önce dağınık olan gelir defterlerinin düzenini kolaylaştırmak ve tanımlanamayan gelirleri doğru bir şekilde belgelemek için her mukataa için her yerde ayrı defter tutulmasına karar verilmiştir.

Hazine defterlerinde yer almayan, kاپıcıların ve sarrafların defterlerinde yer alan mal ve gelirlerin ayrı defterlere kaydedilmesi yönünde talimat yayımlanmıştır.

Amaç, daha önce arşivlenen notların yapımcılara ulaştırılması ve yazım aşamasında mevcut notlarla karşılaştırılarak en yüksek hassasiyete ulaşılmasıdır (Öztürk, 2000, s. 90)

Vergi tahsildarları arasında ziyaret ettikleri yerlerde vergilerin değerlendirilmesi, tahsis ve ilgili işlerle ilgili müzakere ve kararların alınmasını kolaylaştırmak amacıyla gelir konseyleri oluşturulmuştur. Bu toplantılara muhassıl-ı mal (vergi tahsildarı), iki katip, mahalli hakim, müftü, bir subay ve dört güvenilir üyeden oluşan toplam on kişinin atanması yönünde talimat çıkarılmıştır. Muhassıllar, ülkenin önde gelen isimlerinin huzurunda talimatların halka açık olarak okunması ve yorumlanmasından sorumludur. Muhassıllık Meclisi üyeleriyle birlikte çeşitli yerlerde çalışarak vergilerin ülke şartlarına göre değerlendirilmesi, dağıtılması ve toplanması konusunda çalışmışlardır. Toplanan fonlar gerekli harcamaların karşılanmasında kullanılacak, fazlası ise hazineye gönderilmektedir (Ortaylı, 2011, s. 25).

Nüfus sayımı köy düzeyinde başlayacak ve her topluluğun kayıtları ayrı ayrı tutulmaktaydı. Meclis bu özel amaç için yeterli sayıda katip atayacaktır. Muhassıl nüfus sayımlarında aktif olarak görev alır ve fırsat buldukça bunları denetlerdi. Bu tedbirin uygulanmasıyla görevli katiplerin nüfus sayımı sırasında kimsenin mal ve gelirini onaylamaktan kaçınmaları ve sorumluluklarını titizlikle yerine getirmeleri güvence altına alınacaktır. Yolsuzluk yapan uygulamalara karıştığı tespit edilen herhangi bir kişi uygun cezalara tabi olacaktır. Amaç, bu sayımların tamamlanmasını hızlandırmak ve tutulan kayıtların derhal gönderilmesiydi (Öztürk, 2000, s. 95).

Muhassılların İstanbul'a getirdiği defterler, merkezde hazine tarafından incelendikten sonra Bâbîâli'ye teslim edilecek ve daha sonra Büyük Millet Meclisi tarafından incelenecektir. Daha sonra padişahın vasiyeti toplanmış ve belirtilen geçerlilik yılı, vilayetin valileri ve saymanları başta olmak üzere köy ve ilçenin ileri gelenlerine dağıtılmıştır (Sayın, 1999, s. 80).

Koleksiyonculara uymaları gereken özel gereklilikleri özetleyen talimatların yanı sıra bir tezkire de verilmektedir. Köy sakinlerinin borçlu oldukları vergi miktarının belirlenmesi için gayrimenkulleri ve gelirlerinin değerlendirileceği belirtildi. Bu değerlendirme adil bir şekilde ve ilçedeki hiç kimseyi dışlamadan yapılacaktır. Vergi tahsildarları, ilçede gayrimenkul sahibi olan tüm bireylerin vergi

yükümlülüklerini yerine getirmesini, imtiyaz belgesi sahibi olanlara ise gerekli yardımların sağlanmasını amaçlamıştır. Bu kişiler, potansiyel kamuoyu tepkisi endişesi nedeniyle, yasal işlemlere tabi tutulmaları ve olası cezalara maruz kalmaları amacıyla hariç tutulmuştur. Derlenecek defterlerin muhassıl tarafından kontrol edilmesi gerektiği açıklanmıştır. Hiç kimsenin varlığının, mülkünün veya gelirinin kasıtlı olarak küçümsenmemesi zorunludur. Ayrıca emir veren ve görevi kötüye kullanan kişiler, ceza mevzuatının öngördüğü hukuki sonuçlarla karşı karşıya kalacaklardır. Vergi tahsildarları, vergilerin adil kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi ve toplanmasından sorumludur. Vergi sicilinde belirtilen talimatlara kesinlikle uymak zorundadırlar. Ayrıca, halkla nazik ve ölçülü bir şekilde etkileşimde bulunmaları, nezaket ve ölçülü davranmaları beklenmiştir. Bu davranışa uymamak sorumluluklarının sona ermesiyle sonuçlanacaktır (İhsanoğlu, 1999, s. 55).

1840 yılında yapılan temettü sayımları beklenen sonuçları vermedi ve bu da hükümet gelirlerinde önemli bir düşüşe neden olmuştur. Nüfus sayımının geniş coğrafi kapsamı göz önüne alındığında, bunun belirli bölgelerde yapılması önemli zorluklar yaratmıştır. Nüfus sayımı sırasında yolsuzluk vakaları da tespit edilmiştir. Buna katkıda bulunan faktörlerden biri, bu rol için seçilen kişilerin öncelikle vergi tahsildarlarıyla güçlü ilişkileri olan kişiler olmasıdır. Ayrıca geniş aileler, çıkarlarının olumsuz etkilenmesi nedeniyle vergi ödemeye karşı direnç göstermektedir. Varlıklarını bağış olarak göstermeye çalışmışlardır, bu da farklı bölgeler arasında vergi tahsilatında eşitsizliklere yol açmıştır. Üstelik benzer gelire sahip bireyler farklı vergi oranlarına tabi tutuluyor ve bazı ilçelerde vergi indirimi, bazılarında ise artış yaşanmıştır. Bu durumlar olumsuz durumlar olarak gösterilebilir (Öztürk, 2003, s. 50).

1842’de eyalet idaresine yeni bir düzen kazandırılmak ve muhasıllık ile ilgili sorunları kökünden çözmek amacıyla muhasıllıklar kaldırılmış valilerin sancaklarına hükmetmesi olarak eski kural tekrar getirilmiş “Müşirlik” sistemi kurulmuştur.

Valilere eşlik etmek üzere bir sayman, her sancak için bir kaymakam ve her kaza için bir müdür görevlendirilmiştir. Meclis-i Muhassıl’ın adı, teşkilatında ve işlevinde önemli bir değişiklik yapılmadan “Memleket Meclis” olarak değiştirilmiştir. Meclis-i Vâlâ’da yürütülen görüşmelerde, imar ve halkın refahına ilişkin bakış açılarını toplamak amacıyla her ilden biri Müslüman biri Hristiyan

olmak üzere iki kişiye davetiye gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca tartışmalar gayrimenkullerin tescili ve temettüleri de kapsayacaktır (Çadircı, 1995, s. 60).

1845'te yürütülen müzakereler iki temel konu etrafında yoğunlaşmaktaydı: Birincisi, amaç, adil vergi toplama yöntemleri uygulayarak gelir elde edilmesini artırmak, ikincisi ise her bir bölgenin gelirlerini ve temettülerini kesin olarak belirlemektir. Temettuların yeniden doğrulanması müfettişlerin, saymanların ve kaymakamların katılımını gerektirmiştir. Nüfus sayımında dikkat edilecek hususlara ilişkin basılı kopyalar ve talimatlar, İstanbul'dan nüfus sayımının yapılacağı bölgelere gönderilmekteydi. Ülkenin bazı kesimleri Tanzimat uygulamalarının dışında tutuldu. Nüfus sayımı Erzurum, Diyarbakir ve Yanya gibi eyaletleri kapsıyordu. Önceki nüfus sayımlarında sadece kişilerin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz mallar hakkında bilgi veriliyordu (Öztürk, 2000, s. 60).

Defterler bu kişiler tarafından doğrulanarak ilçe merkezine gönderilmiştir (Güran, 1998, s. 10). Defterlerin ilçe meclisince incelenip tasdik edilmesinin ardından kaymakam ve saymana teslim edilmekteydi (Akgündüz ve Öztürk, 2000, s. 20). Her köy ve mahallenin defterleri, ilçelerine göre ayrıştırılarak torbalara yerleştirilmekteydi. Daha sonra bu çantalar, defterlerin birbirine karışmaması için komple set olarak finans departmanına sevk edilmekteydi. Temettuat Defterleri sancaklara göre düzenlenmiş, ilçe ve kazalar da alt idari birimler olarak hizmet vermiştir. Birden fazla mahalleden oluşan köylerde, genellikle her topluluk için ayrı kitapçıklar hazırlanır. Defterlere bir rakamı ile başlanır ve defterin başına sırasıyla il-sancak-mahalle adları yazıldıktan sonra mahalle adı yazılır. Ayrı bir yerleşim alanı olmayan kırsal topluluklarda sadece köyün adı yazılır (Akgündüz ve Öztürk, 2000, s. 25).

Temettuat sayımları hane bazında yapılmıştır. Bu eserlerin içerdiği içerik üç farklı gruba ayrılabilir. İlki, 1 yılda ödenen vergiyi mahsusa'nın miktarı, gayrimüslim ailelerin ödemekle sorumlu oldukları cizye, aynı olarak aşarın miktarı ve para karşılığı ve nakit şekilde ödenen aşar ve rüsum'un miktarını kapsayan vergi ödemeleridir. Diğeri ise hanenin tasarrufu altındaki ekili ya da nadas halindeki toprakların, bağ ve çayırların dönüm miktarı, kiraladıkları ya da kiraya verdikleri toprakları, dönüm miktarları, hayvan cinsi ve sayısı, dükkan, değirmen gibi menkul ve gayrimenkul varlıklarıdır. Ayrıca bu, çeşitli gelir kaynaklarından elde edilen toplam yıllık parayı ifade etmektedir. Son olarak hanenin gelir miktarı

kaydedilmiştir. Yukarıda bahsedilen bilgiler temettü defterlerinde mevcuttur (Güran, 1998, s. 20).

Tutulan kayıtlarda herhangi bir belirsizlik tespit edilmesi durumunda, bölge yöneticisinin söz konusu yeri derhal ziyaret etmesi ve sayılan mülk ve arazinin doğruluğunu doğrulaması gerekiyordu. Bu denetimler sırasında çeşitli hususların dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin, ürünün onda birinin toplandığı ondalık uygulama nedeniyle geri kalan onda dokuzu çiftçiler tarafından etkili bir şekilde yönetilebiliyordu. Tüccar ve sanatkarların işlem kayıtlarında şüpheli bir durum tespit edilmesi halinde defterdar veya kaymakam tarafından detaylı inceleme yapılarak eksiklikler bizzat giderilmektedir. Suçlu olduğu kanıtlanan kişiler, defterlerin iyi organize edilmiş bir durumda tutulmasına önemli bir vurgu yapıldığından yerel konsey tarafından hapsedilecektir (Güran, 1998, s. 30).

Emlâk ve temettu muhasebesini kolaylaştırmak amacıyla maliye nezareti muhasebe kalemi belgesi oluşturmuştur. Bu, sertifika muhasebecilerinin ve mümeyyiz-i ula memurlarının atanmasına yol açmıştır. Ceride muhasebe bölümüne varıldığında defterler çoğaltılacaktır. Bu nüshalar incelenerek vergi ve temettü karşılaştırmaları yapılacak ve özetler buna göre derlenecektir. Ancak bu faaliyetin zaman alıcı olması nedeniyle bu uygulamanın durdurulmasına karar verilmiştir. Bunun yerine, her nüfus sayımı defterinin sonunda bir önceki yıla ait kümülatif vergi tutarının ve cari yılın temettülerinin kaydedilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca her ilçe için toplam temettu ve vergi tutarlarını gösteren özet fiş hazırlanacak ve merkezi konuma gönderilmiştir. Toplam temettu miktarının kaza özetlerine göre hesaplanacağına inanılıyordu. Bununla birlikte, çeşitli idari çözümlerin uygulanmasına rağmen, gelir ve vergi matrahı arasındaki eşitsizlikler devam etmiştir. Nitekim yıllık gelirin %1,5 ila %55 arasında değişen vergilere tabi olduğu gösterilmiştir (Güran, 1998, s. 40).

Defterlerin yazım aşamasında bazı yazım hataları yapılmıştır. Nüfus sayımının uzun sürmesi nedeniyle bir yılda tamamlanamamıştır. Ayrıca temettuat defterlerinin alınmadığı yerler de vardı (Akgündüz ve Öztürk, 2000, s. 30). İstanbul'a sevkiyatında gecikme yaşanan defterler ağırlıklı olarak Rumeli'de saklanan defterlerdi. 1846 yılında 188 kazaya ait temettü defterleri, 275 ilçeye ait toplam oy pusulalarıyla birlikte İstanbul'a teslim edilmiştir. Osmanlı idaresi, toplam pusulası ve

alınan defter sayılarından elde edilen hesaplamalardan yararlanarak tablolar hazırlanırdı (Öztürk, 2000, s. 70).

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi kapsamında muhafaza edilen temettuat defterleri 1988 yılında sınıflandırılmış ve 9 kategoride toplanmıştır. Maliye nezareti defterleri içerisinde yer almakta ve 1256-1261/1840-1845 tarihleri arasında 17.747 adet defterden meydana gelmektedir. Arşiv kodu “ML. VRD. TMT” şeklindedir (Öztürk, 2000, s. 73).

Temettuat Defterleri araştırmaya sunulmadan önce ilk olarak Tefvik Güran (1998) tarafından değerlendirilmiştir. Daha sonra Mübahat Kütükoğlu söz konusu defterlerden yararlanarak araştırmalar yapmıştır (Kütüoğlu, 1995). Daha sonra temettü literatüründen yararlanılarak çok sayıda çalışma yapılmıştır. Tanzimat reformlarının yürürlüğe girdiği bölgelerde saklanan kitapların coğrafi dağılımı ana hatlarıyla şöyledir:

- Ankara,
- Aydın,
- Bolu,
- Cezayir-i Bahr-i Sefid,
- Edirne,
- Erzurum,
- Hüdavendigâr,
- Konya,
- Niş,
- Rumeli,
- Selanik,
- Silistre,
- Üsküb
- Vidin.

1845 temettü sayımı, Tanzimat dönemi Osmanlı yönetiminin beklentilerini tam olarak karşılamasa da Anadolu ve Rumeli'nin çeşitli kazalarında başarıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar daha sonra İstanbul'a iletilmiştir. Sayımlar, 19. yüzyıl Osmanlı tarihini araştıran araştırmacılar için çok sayıda not içeren değerli bir arşiv oluşturmuştur. Sonuç olarak defterler, nüfus sayımının yapıldığı çeşitli

lokasyonlardan gelen verileri karşılaştırma şansı sunmaktadır. Üstelik o döneme ait çeşitli verilerle değerlendirme imkânı da sunuyor ve Osmanlı kırsal ve şehir yaşamının tüm yönlerini kapsamasa da bir yıla yayılan bir perspektif ortaya çıkarmaktadır (Güran, 1998, s. 50).

2.1.3.1. Temettuat Defterlerinin Sosyal Tarih Açısından Önemi

Temettuat Defterleri, kullanıldıkları dönemin sosyal ve kültürel çerçevesi hakkında fikir vermektedir. Temettuat Defterlerinde yer adları, coğrafya, vergi mükellefi bilgileri, unvanlar, itibarlar, meslekler, resmi görevler, dini yapılar gibi pek çok detay kapsamlı bir şekilde yer almaktadır. Bu düzeydeki ayrıntı, temettü defterlerini sosyal tarihi incelemek için değerli bir kaynak haline getirmektedir. Sosyal tarihle ilgili olarak topal, kara, sarı, uzun, âmâ, küçük, şeyh, hacı gibi sıfatların yanı sıra isimler de belirli bir konuyu örneklemede önemli bir değere sahiptir. Yerel bireylerin menşe yerlerinin belirlenmesi, kişisel ve ailevi takma adların kullanılmasıyla kolaylaştırılabilir (Kütükoğlu, 1995, s. 28). Aile adları, yerel topluluk veya kasabadaki akrabaların tanımlanmasını sağlar. 1840 tarihli defterlerde sadece imam ve muhtar gibi memurların ayrıntılı tanımları veriliyor, ev reisinin mesleği ise atlanıyordu.

Kırsal topluluklarda çoğu bireyin birincil gelir kaynağı tarımsal faaliyetlerden ve hayvancılıktan elde edilmektedir. Ancak tarımla uğraşan herkesin toprak mülkiyeti yoktur. Arazi mülkiyeti olmayan kişiler büyük arazi sahipleri tarafından istihdam edilmektedir. Sınırlı araziye sahip bireyler, geniş tarım arazileri ve varlıklı arazi sahipleri için gündelik işlerde çalışarak ek kazanç elde ederler. Sonuç olarak, geniş çiftliklerde iki farklı tarım işçisi kategorisi ortaya çıktı: biri aralıksız çalışan hizmetçilerden, diğeri ise sadece ekim ve hasat mevsimlerinde işe alınan çapa toplayıcılar, bağ işçileri, bakıcılar ve gündelikçilerden oluşuyordu. Büyük köylerde, köyün iç ihtiyaçlarını karşılamak için tarımın yanı sıra birçok zanaat endüstrisi de mevcuttur. Bu düzenleme belirli görevlerin tahsisine imkan vermekte ve bunların kapsamını belirlemektedir. Çeşitli meslekleri belgelemek, belirli bir bölge veya topluluktaki farklı mesleklerin ilerleme düzeyini değerlendirmemize olanak tanır ve gelirin meslekler arasındaki dağılımına ilişkin öngörüler sağlar. Ayrıca ev reisleri arasında kadınlar, yetimler, hastalar ve yardıma muhtaç olanlar da yer alıyor. Bir

birey kadınsa, eşi hane halkının lideri rolünü üstlenir. Alternatif olarak eğer kişi çocuksa, babasının vefat etmesi, ailede başka kimse kalmaması veya hastalanması durumunda evin reisi olabilir (Güran, 1998, s. 60).

Temettuat Defterleri sosyal tarih açısından önemlidir çünkü nüfus sayımları aileler arasında yapıldığından, toplam hane ve kişi sayısının gerçeklerle uyumlu olarak kesin bir tahminini sağlarlar. Ayrıca Müslüman ve gayrimüslim nüfusu tespit etmek ve karşılaştırmak da mümkündür. Bir diğer önemli bilgi ise kırsal köy ve şehirlerin nüfus istatistikleridir (Öztürk, 2000, s. 80).

2.1.3.2. Temettuat Defterlerinin Ekonomik Tarih Açısından Önemi

Temettu sayımlarının amacı büyük ölçüde İmparatorluğun mali durumunu inceleyerek idari birimlerin ve sakinlerinin vergi ödeme kapasitesini değerlendirmektir. Bu, vergi yükünün adil dağılımını sağlamak için yapıldı (Güran, 2000, s. 75). Bu sayımlar sonucunda ortaya çıkan defterler, vergi gelirlerinin haksızlığa uğramadan arttırılması amacına hizmet etmektedir. Vergi ödemekle yükümlü olan nüfusu tespit edip buna göre yeni düzenlemeler yapıyorlar. Bu defterler ekonomi tarihi alanında hane esaslı analizlere olanak sağlayacak önemli veriler içermektedir.

Temettuat Defterleri, sayımın yapıldığı yer veya bölgeye ilişkin ekonomik veriler için geniş bir alana sahiptir. Veriler, bireysel hane özellikleri, yerleşim düzenleri, vergi ödemeleri, hane halkı serveti ve geliri ve üretim ilişkileri dahil olmak üzere çeşitli konularda kapsamlı bilgi sağlıyor. Bu veriler, 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nda ikamet eden nüfusun hane düzeyinde analizine dayanmaktadır (Güran, 2000, s. 77).

Veriler toplanabilir ve iki kategoriye ayrılabilir: vergiler ve gelir. Defterlerde hane numarasının hemen altında hane reisinin adı yer alıyor. Çizginin üstünde kişinin mesleği kayıt altına alınır. Böylece bölgeye özgü meslekler ve üretim ilişkileri tespit edilebilmektedir. Vergi kayıtları, “vergi-yi mahsusa” olarak anılan nakit verginin ilk ödemesini belgeliyordu. “Özel vergi”, gelirleriyle birlikte kaydedildiği için hane halkı için vazgeçilmez bir vergi yükümlülüğüdür. Ödenen tutar ve buna karşılık gelen oran hesaplanarak gelirin bu vergiye ayrılan kısmı belirlenebilir. Verginin belirli bir sabit orana tabi olmaması nedeniyle bu işlemde farklı oranlar ortaya

çıkabilmektedir. Tanzimat döneminde daha önce Tekalif-i Örfiye çerçevesinde toplanan çeşitli vergiler birleştirilerek “vergi-yi mahsusa” olarak anılmıştır (Güran, 2000, s. 81).

Kayıtta aşardan sonra alınan ağnam (küçükbaş), bağ ve bahçe bitkileri, hayvansal ürünlerden yapılan peynirler ve diğer eşyaların görüntüleri yer alıyor. Temettü defterleri, sahip olunan taşınmazlardan elde edilen yıllık gelirleri içerir. Defterler, çiftlikler, üzüm bağları, bahçeler, meyve bahçeleri ve benzeri şeyler de dahil olmak üzere hane reislerinin sahip olduğu gayrimenkul varlıklarının titiz kayıtlarını içeriyordu. Defterler gayrimenkul olarak gösterilen ek kalemler arasında ikincil konutlar, farklı bölgelerde bulunan mülkler, fabrikalar, işletmeler ve mağazalar gibi mülkler yer almaktadır. Bu varlıklar da belgelenmektedir. 1840 ve 1845 tarihli nüfus sayım kayıtlarındaki bilgiler farklı şekillerde kaydedilmiştir. 1840 nüfus sayımı, tarlalar, üzüm bağları ve bahçeler dahil olmak üzere ekilebilir arazilerin yüzölçümü hakkında bilgi sağlamaktadır. Ayrıca konut, dükkân, kahvehane gibi binaların sayısal değerlerini de sunar. 1845 nüfus sayımlarında bu binaların değeri, 1844 ve 1845 yılları için fiili tahminler olarak sunulan “temettuat gelirleri” ile değiştirilmiştir. Böylece gayrimenkullerin o tarihteki fiyatlarını görme şansı ortadan kalkmıştır. Ancak yine de gayrimenkulden elde edilen gelirin analiz edilmesi hayati önem taşımaktadır. Kütükoğlu’nun (1995) önerdiği gibi, gelirin hem değerini hem de miktarını birleştirmek, iktisat tarihinin yararlılığını büyük ölçüde artıracaktır (Öztürk, 2000, s. 85).

Temettuat kayıtlarında ekili alanlar “mezru tarla”, nadasa bırakılan tarlalar “gayri mezru tarla” olarak etiketlendi ve kiralanen tarlalar ayrıca belgelenmiştir. Ayrıca 1845 yılı kesin tahmini geliri 1844 yılında kaydedilmiştir. Daha sonra hayvan sayısı da kayıtlara geçmiştir. Başlangıçta tarımda kullanılan sığır ve koyunlara odaklanıldı, ardından ulaşımda kullanılanlar gelmiştir. Sağılan hayvanlar daha sonra cinsiyetlerine (erkek veya dişi) ve üreme durumlarına (süt veren, kısır veya doğurgan) göre sınıflandırılmıştır. Son olarak arı kovanları da kayıtlara dahil edilmiştir. Bu kayıtlar, bölge veya köyde tutulan hayvanların tespitine ve bunlardan elde edilen gelirin miktarının belirlenmesine olanak sağlamaktadır. 1840 yılında hayvanlar değerlerine göre değerlendirilmiştir. Ancak 1845 nüfus sayımında her hayvanın kuruş cinsinden ayrı ayrı katkısı belirlenmiş ve daha sonra bu hayvanlardan elde edilen gelire göre vergi tahsil edilmiştir (Öztürk, 2000, s. 86).

Temettuat Defterleri, Anadolu ve Rumeli'nin nüfus dağılımı, meslekler, dini demografik özellikler, hane halkı geliri ve vergileri, genel gelir ve vergiler, üretim ilişkileri, tarımsal, ticari ve endüstriyel yapı gibi çeşitli yönlerine ilişkin bilgiler sunmaktadır. İlk nüfus sayımının muhassıllar aracılığıyla yapılmasında zorluklar yaşanırken, köylüler tarafından muhtar gözetiminde yapılan ikinci nüfus sayımı, kaydedilen verilerin güvenilirliğini artırıyor. Ancak hesaplamalar sırasında yanlışlıklar oluşması yine de mümkündür. Gerçekten de yayınlar, kapsamlı bir genel bakış sağlamak yerine, özellikle 1840'tan 1845'e kadar olan dönemi kapsamakta ve nüfus sayımı sırasında geçerli olan ekonomik koşulları doğru bir şekilde tasvir etmektedir. Tüm bu faktörler göz önünde bulundurularak Temettuat defterlerinin karşılaştırma değerleri ile incelenmesi daha doğru sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır (Güran, 2004, s. 40).

2.1.4. Temettuat Defterlerinin Yazım Şekli

“Temettuat Defterleri ziraat müdürleri nezaretinde imam muhtar ya da gayrimüslim köylerde papaz ve kocabaşılar tarafından tutulmuş, sayım tamamlandıktan sonra kaza müdürüne, kaza meclisince incelendikten sonra sırasıyla kaymakama ve diğer üst makamlara gönderilip en sonunda İstanbul'a ulaştırılmıştır.” Defterlerin başında ait olduğu eyalet, sancak, kaza, köy ve mahalle sırasıyla yazılmış kimi defterlerde bölgenin Müslim ya da gayrimüslim olduğu da belirtilmiştir (Aydın ve Günalan, 2008, s. 77).

Bu bilgilerle birlikte Temettuat Defterleri'nin sosyal tarih açısından önemi daha da artmıştır. İsimlerin yanında arazi, gayrimenkul, hayvan, taşınmaz mal, meslek ve her biriyle ilgili gelir bilgileri yer almaktadır.

2.1.4.1. İsimler ve Lakaplar

Vergi kayıtları genellikle verginin alındığı aile reislerinin isimlerini belgeliyor ve Osmanlı tarihi için çok önemli bir birincil kaynak olarak hizmet ediyor. Tahrir Defterlerinde kişiler, bir önceki şahsın oğlu veya kardeşi olarak akrabalıklarını belirtmek için “Mehmed veled-i Hüseyin” olarak anılmıştır. Aynı şekilde “Hasan veled-i Mustafa” ismi de kullanılmıştır. Bu bağlamda “veled” tabiri kullanılmıştır. Temettuat Defterleri'nde ise “oğul” tabiri tercih edilmiş ve şahıslar “Mehmed'in oğlu Hüseyin” olarak kaydedilmiştir. “Oğul” tabirinin sık kullanımının yanı sıra “bin” ve

“velet” tabirleri de zaman zaman kullanılmaktadır. Temettuat Defterleri hem aile adlarının hem de bölgede kullanılan şahıs adlarının tespitinde önemli bir kaynak görevi görmektedir.

İsmlere benzeyen sıfatlar, bireylerin kişisel özelliklerini sosyal açıdan tasvir etmede önemli bir değere sahiptir. Siyah, uzun, sarı, deli, molla, küçük, şeyh gibi sıfatların isimlerle birlikte kullanıldığında anlamsal önemi oldukça açıktır. Ayrıca söz konusu sıfatların yanı sıra imam, kethüda, demirci, kürekçi gibi kişilerin mesleklerini ifade eden ortak lakaplar da yaygın olarak kullanılmaktadır. Kör veya topal gibi fiziksel özelliklerin yanı sıra hacı, hoca ve molla gibi dini lakapları ifade eden takma adlar da yaygın olarak kullanılmaktadır (Yünkçü vd., 2014, s.168).

2.1.4.2. Hane Reislerinin Meslekleri

Hane reislerinin meslekleri Temettuat Defterlerinden kolaylıkla öğrenilebilmektedir. İmam-ı Karye gibi mevkilerde bulunan kişiler hariç, hane reisinin çiftçi ve tarım işçisi gibi meslekleri genellikle belgelenmektedir. Bazı isimler kariyerlerine ilişkin açık göstergeler içermese de, meslekleri isimlerinden ve takma adlarından anlaşılabilir. “Saraç”, “Kelleci” vb... Ev sayısı fazla olan köylerde tarımın yanı sıra mezranın bazı temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli beceri dallarının da mevcut olduğu bilinmektedir. Mesleklerin belgelenmesi, bir kasaba veya mahalledeki çeşitli mesleklerin büyüme ve gelişme düzeyinin değerlendirilmesine olanak sağlar. Ayrıca hem aile reisi hem de yetim bireyler bulunmaktadır (Yünkçü vd., 2014, s. 170).

2.1.4.3. Gelir Kaynakları

Temettuat Defterleri aynı zamanda iktisat tarihi konusunda da oldukça faydalı bilgiler sunmaktadır. Temettuat nüfus sayımlarının uygulanması sırasında nüfus sayımı yetkilileri istisnasız her bireyin gelir kaynaklarını titizlikle kayıt altına alıyordu. Bu devletin memurlarına zorunlu kıldığı bir zorunluluktur. Gelir kaynakları; mesleki ücretler, çiftlik, bağ, bahçe, dükkân, hamam, konut, değirmen, han gibi gayrimenkul varlıkları, her türlü hayvancılık, kira gelirleri, ticaret ve zanaatkarlık gibi mesleklerden elde edilen yıllık kârlardan oluşmaktadır (Yünkçü vd., 2014, s.173).

2.1.4.4. Gayrimenkuller

Temettuat Defterlerinde gayrimenkuller, mükellefin sahip olduğu veya tasarrufunda bulunan ekili veya nadasa bırakılmış tarlanın, bahçenin, bağ ve çayırın dönüm olarak miktarı. Ayrıca kira ile tutulan ya da kiraya verilen toprakların dönüm olarak miktarı ve kimden kiralandığı ya da kime kiraya verildiği, hane sahibinin küçük ve büyük baş hayvanlarının cins ve miktarları, değirmen, dükkan, boyahane, bağhane, kışlak vb. gayrimenkul servetin sayısı ve birim büyüklüğünü gösteren bilgiler yer almaktadır (Yükçü vd., 2014, s. 175).

2.1.4.5. Hayvanlar

Temettuat defterlerinde hakkında kayıt tutulan sağmal inek, camız, koyun, keçi ve sağmal olmayan, kısır olanlar, at, bargir, , eşek, şütür, koşum öküzü, camuzu gelirleri ve ödedikleri vergilere dair bilgiler yer almaktadır. Hayvancılığın yöredeki önemi, iktisadi faaliyetler arasındaki yeri tespit edilebilir (Zabun, 2014, s. 191-192).

2.1.4.6. Vergiler

Gayrimüslimlerin sahip olduğu çok sayıda ayrıcalık ve vergi muafiyetleri göz önüne alındığında, zengin işletme sahiplerinin bu vergilerden dolayı avantajlar elde etmeleri arzu edilir hale gelmiştir. Kâr Vergisi tahsilatı daha önce Osmanlı tebaasına dayatılmıştı. Daha sonra başta Dersaadet olmak üzere önde gelen işletme sahiplerinin vergi kaçırmak amacıyla firmalarını yurt dışına taşımaya başlaması, devletin ciddi mali kayıplara uğramasına neden oldu. Sonuç olarak, Temettuat vergisinin yerli olmayanlara da uygulanmasının uygulanabilirliğini tespit etmek için araştırmalar başlatılmıştır. Vergiden muaf olan vakıfların gelirleri de mütevellî ailelerine miras kalmıştır. Bu ciltlere vergiden muaf kişilerin dahil edilmesi kararı, Osmanlı İmparatorluğu'nun nüfusu hakkında en ayrıntılı düzeyde bile bilgi edinme niyetiyle alınmıştır (Cezar, 1986, s. 59).

Tahrirler

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için sahip olmaları gereken temel bileşenler bulunmaktadır. Gelir kaynakları,

askeriye, bayındırlık işleri ve devletin devam eden işleyişiyle ilgili maliyetlerin karşılanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Vergilerin devletlerin temel gelir kaynağı olduğu evrensel olarak kabul edilmektedir. Devletler için verginin tespiti kadar düzenli ve sistemli gelir tahsilatı da hayati önem taşımaktadır. Devletler genellikle bu nedenle vergi daireleri kurmuşlardır. Adil, etkili ve kamuya yük getirmeyen bir vergi sisteminin oluşturulması aynı zamanda hükümet ile vatandaşlar arasındaki ilişkinin de bir yansımasıdır (Acun, 2002, s. 901).

Balkanlar, Anadolu, Arap Yarımadası ve Kuzey Afrika'da geniş topraklara sahip olan Osmanlılar, bu ülkelerde farklı gelişme aşamaları geçiren, farklı ekonomik sistemlere sahip, farklı kültürler sergileyen toplumlarla karşı karşıya gelmiştir. Bu toplulukları imparatorluğa asimile etmenin zorluğu, teorik ve pratik merkezileşme arasında uyumlu bir dengenin inşasını gerektiriyordu. Özünde bu, kapsayıcı otoritenin oluşumunu garanti ederken yerel koşullara uyum sağlayabilecek bir sistemin tasarlanmasını içeriyordu. Merkezi otoritenin çatışan güçleri ile yerel gerçeklikler arasında dengenin sağlanmasıyla, imparatorluk genelinde çeşitli eyalet yönetim biçimleri ve sosyoekonomik yaşam tarzları ortaya çıkmıştır. "İmparatorluğun topraklarının büyük bir kısmında (Balkanlar, Anadolu, Kuzey Suriye ve kısmi olarak Irak'ta) uygulanan tımar sistemi, bu idare tarzlarının en yaygın olanıdır ve sisteminin uygulandığı yerler, tipik Osmanlı eyaletini temsil etmektedir" (Acun, 2002, s. 903).

Konuyu daha derinlemesine anlayabilmek için öncelikle tımar müessesesinin net bir tanımını yapmak önemlidir. Osmanlı İmparatorluğu bağlamında Devlet, belirli kişilere hizmetleri karşılığında maaş vermek yerine, onlara belirli yerlerden vergi toplama ve bu parayı kendi hesaplarına yatırma yetkisi vermektedir. Bu uygulamaya genellikle Tımar adı verilir. Sonuç olarak, çalışmalarının karşılığını almak yerine halktan vergi alan bireylerin önemli bir kısmı, askeri görevleri yerine getirmekle yükümlü oldukları için öncelikle asker olarak görülebilir (Akdağ, 1945, s. 419).

Tımar sisteminin uygulandığı bölgelerde devlet, buraların alınmasından sonra vergi geliri yaratabilecek tüm değerli varlıkları ve işgücünü değerlendirip belgeleyecek ve bunları nüfus kayıtlarına kaydedecekti. Bu defterlerde sadece tarım arazileri değil, şehirlerdeki pazar yerleri, limanlar, değirmenler ve gümrük kapıları da belgeleniyordu. Daha sonra bu kaynaklar, yaratacakları tahmini yıllık gelire göre

dirlik adı verilen farklı kategorilere tahsis edilmiştir. Orta düzeydeki kazançlar zeamet olarak anılırken, sayıca çok olan daha az gelirler, özellikle en yüksek geliri sağlayan hanedanlarla ilişkilendirilen tımar olarak biliniyordu. Şehzade ve şehzadelerin gelirleri, maaşları karşılığında ya padişaha ya da üst düzey devlet görevlilerine veriliyordu. Süvarilere sertifikanın yanı sıra tımar da veriliyordu (Pamuk, 2005, s. 42).

“Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan başlayarak 17. yüzyıla kadar tahrir çalışmalarının ve defterlerin düzenli olarak yapıldığı görülmektedir. Her padişah zamanında yeni fethedilen yerlerin idari, askeri ve mali yani vergi düzenini belirlemek için yapılmış tahrir çalışmaları doğrultusunda dirlik yani tımar dağıtımı yapılmaktadır. Esas olarak sancakların birim olarak alınmış ve buna göre düzenlenmiş olan tapu tahrirleri üzerinde yapılmış çalışmalar Osmanlı Devleti’nin idari, askeri ve ekonomik durumuna ışık tutacak önemli bilgiler vermektedir. Tapu tahrir defterleri olarak da bilinen bu belgeler sayesinde, Osmanlı Devletindeki arazi durumu, gelir kaynakları, üretilen ürünler, yıllık ortalama kazanç durumları, vergi sistemi ve vergi çeşitleri, vakıflar, mülkler, demografik bilgiler ve uygulanan kanunlar hakkında bilgiler elde edilmektedir” (Tabakoğlu, 2009, s. 165).

“Tımar, XVI. Asrın ikinci yarısından itibaren bozulmaya başlamıştır. 17. yüzyıla kadar titizlikle yapılan tahrir işlemleri giderek bozulmuş, daha önceleri yapılmış olan tahrirlere, derkenar ve ek belgelerle geçitirilmiştir. 17. yüzyıldan itibaren ise avarız ve cizye tahrirleri yaygınlaşmıştır” (İnalçık, 2009, s. 42).

Tanzimat Fermanı, Osmanlı Devleti’nin uzun süredir devam eden vergi yapısında önemli reformlar getirmiştir. Tanzimat Fermanı, yıllardır uygulanan iltizam uygulamasını ortadan kaldırarak, bu yöntemle vergi tahsiline son vermiştir.

İltizam, devlete ait bir kısım vergi gelirlerinin ihale ile önceden satılması anlamına gelmektedir. Mültezim belli meblağ karşılığında satın aldığı vergi gelirlerini kendisi toplayacak ya da toplattıracaktır. Mültezim ihaleyi alabilmek için kefil göstermek ve ödemeyi belli taksitlerle yapacağını taahhüt etmek mecburiyetindedir (Sarısaman, 2004, s. 112).

Ancak merkezi hükümetin durumu kötüleşince vergi tahsilatında zorluklar ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, mültezimlerin zamanında ödeme yapmaması üzerine devlet kefil zorunluluğunu getirmiştir. Garantörlerin toplumdaki etkili kişiler ve maddi kaynakları güçlü kişiler arasından seçilmesine özen gösterilmiştir. Zamanla devlet, konu ödemeye geldiğinde odağını iltizamcılardan garantörlere kaydırmıştır. İltizamcıların tutum ve davranışları giderek halkı baskı altına alacak düzeye

yükselmiştir. Bunun sonucu iltizam yönteminin ortadan kalkmasına yol açtı (Çakır, 2001, s. 40).

Bu cesur çaba hemen başarıya ulaşamamıştır. Bu görevi yerine getirebilecek etkin bir mali bürokrasinin bir an önce kurulması, ekonominin az gelişmiş olması ve üretim-ulaştırma pazarlama yapısının engellenmesine neden olmuştur. Bu durum, öncelikle aynı olarak tespit edilen ve tahsil edilen tarım ürünlerinin nakit olarak toplanması, depolanması, taşınması, pazarlanması ve sonuçta hazineye aktarılmasını engellemekteydi. İki yıl süren vakıf yönetimine rağmen iltizamla ilgili iddialar tamamen ortadan kaldırılamamıştır. Tersine, Tanzimat'ın nispeten adil olması amaçlanan yeni vergi sisteminin uygulanması, önceden ayrıcalıklı olan bazı kesimlerde ve belirli bölgelerdeki halkta yeni şikâyetlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mali yılın başından bu yana iltizam yoluyla kolaylaştırılan bütçe gelirlerinin tahsilatında neredeyse bir yıllık bir gecikme yaşanması dikkat çekicidir. Bu gecikmenin nedeni, güven yoluyla vergi toplayan vergi tahsildarlarının ödemelerinin yılsonuna doğru yapılmasıydı. Bu sorunu öngören mali yetkililer, Osmanlı tarihinde ilk kez kağıt parayı piyasaya sürerek sorunu proaktif bir şekilde ele almışlardır. Bununla birlikte, yılsonunda defterler tamamlanırken, gelirlerin iltizam yoluyla elde edilmesi öngörülen miktarın önemli ölçüde altında kaldığı ortaya çıkmıştır. Gelecek yıl da senaryonun devam ettiğinin görülmesi üzerine iltizam yaklaşımına geri dönüş kaçınılmaz hale gelmiştir. Hem hazine hem de halk, vakfın yönetiminden memnuniyetsizliğini dile getirmiştir. Bu sonuçta iltizam sektöründeki ana grupların etkisi ve muhalefetinin de rolü olmuştur (Çadırcı, 2013, s. 56-98).

“İltizama 1842'den itibaren yeniden dönülmekle birlikte, onun en büyük şikâyetlere yol açtığı, mahzurlarının en çok ortaya çıktığı ziraî üretimde bir yıl daha emanet usulüne devam edildi. Ancak emanet usulünün hazine bakımından en başarısız sektörü bu olduğu için 1843'ten itibaren burada da iltizama dönmekten başka çare bulunamadı. Açık seçik tarifelere göre vergilendirildiği için kanunsuz baskılara yönelme imkânının az olduğu düşünülen gümrükler yeniden iltizama devredilen ilk büyük grubu oluşturdu. Mart 1842'den itibaren İstanbul, Cidde ve Yemen müstesna olmak üzere bütün gümrükler yeniden iltizama idare edilmeye başlandı. Bununla beraber iltizamı ortadan kaldırma konusunda siyasî irade yerleşmiş bulunduğu için gümrüklerde emanet yönetimi Mart 1860'tan itibaren gerçekleştirilebildi” (Ercan, 1991, s. 380).

1843 yılında aşarda iltizamın yeniden tesis edilmesine rağmen, devletin temel amacı ve niyeti iltizam sistemini mümkün olduğu kadar geliştirmek, kısıtlamak ve

nihayet ortadan kaldırmaktı. Bu, üretken nüfusun üzerindeki yükü hafifletmeyi amaçlayan prosedür ve politikaların uygulanmasıyla başarılabacaktı. Nitekim bu tarihten sonra iltizam sisteminin kapsamı, hem devlete hem de kamuya zarar veren yönlerin ortadan kaldırılmasına yönelik denemeler ve girişimlerle giderek daraltılmıştır. Ancak imparatorluğun çöküşüne kadar bunun tamamen ortadan kaldırılması sağlanamamıştır. Nihayetinde Cumhuriyet döneminde 25 Şubat 1925'te çıkarılan kanunla aşar vergileriyle birlikte kaldırılmıştır (Genç, 2012, s. 156).

Nisan 1840'ta iltizam usulünün kaldırılmasının ardından, daha önce mültezimlerin üstlendiği sorumlulukları kamu görevlisi olan muhassıllar üstlenmek üzere görevlendirilmiştir. Muhassıllar vergi memurlarından çok daha fazlasıydı. Bu kişiler, Tanzimat reformlarının mali uygulamasında görev alan maliye memurlarıydı ve dolayısıyla önemli sorumluluklara sahiplerdi. Vergi tahsildarları, kendilerine atanan görevleri yerine getirirken öncelikle ilgili bölgedeki vergi potansiyelini analiz edecek ve sonrasında mevcut vergi oranlarını yeniden gözden geçirecektir. Özetlemek gerekirse, Tanzimat'ın etkililiği ile muhassılların sorumluluklarını etkili bir şekilde yerine getirmedeki yeterlilikleri arasında güçlü bir ilişki vardı (Cezar, 1986, s. 282).

Tanzimat'ın uygulanmasından sonra Muhassılların gittikleri bölgelerdeki öncelikli görevi nüfus ve gayrimenkul sayımlarını yapmaktır. Tanzimat, her bireyin mali kapasitesinin değerlendirileceği, farklı isimlerle anılan çeşitli örfi vergilerin yerine tek bir verginin alınacağı bir sistem kurmayı amaçlamıştır. Yaklaşık iki yıla yayılan vergi toplama çalışmaları beklenenin altında kalmıştır. Mülk sayımları 1840 yılında vergi tahsildarları tarafından başlatılmıştır. Defterler meclise geldiğinde ilçe ve köylerde ikamet eden kişilerin vergi yükümlülüklerini tespit etmek ve belgelemek için kullanılmıştır. Merkezdeki hazine bu defterleri inceleyerek Bâbıâli'ye teslim eder. Meclisi Mebusa'nın onayının ardından padişahın tasdiki alınır ve Emr-i Ali belgeleri düzenlenir. Bu belgeler başta ilin valisi ve saymanı olmak üzere tüm köy ve ilçelerin ileri gelenlerine yöneliktir. Hangi yıldan itibaren geçerli olacaklarını belirtirler. Ancak bilgi eksikliği, ulaşımdaki zorluklar ve uzun süre devlete vergi kaçırarak kişilerin yarattığı engeller nedeniyle istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. Bireylerin çoğunluğu gerçek kazançlarını gizlese de bazı bölgelerde bu miktarın iki katı olduğu belgelenmiştir. Tersine, hükümetin gelirinin önemli bir bölümünü oluşturan aşarın toplanması vergi tahsildarlarına emanet edilmemiş, bunun yerine bir

mütevelli tarafından denetlenmiştir. Çoğu yerde tahılın zamanında toplanması ve satışı mümkün değildir. Bunun sonucunda hazinenin gelirleri sürekli bir düşüş sergilemiştir (Çadırcı, 2013, s. 210).

Ayrıca 1842 yılında muhassıl uygulamasının kaldırılmasında yeni reformlara karşı çıkma ve vergi tahsildarlarının verimsizliği gibi faktörler etkili olmuştur. Bunun sonucunda iltizam sistemi yeniden devreye alınmıştır. Islahat Fermanı iltizamın durdurulmasını önermiş ancak bu çabalar çoğunlukla sonuçsuz kalmış ve iltizam sistemi çeşitli şekillerde uzun süre varlığını sürdürmüştür (Çakır, 2001, s. 48-57).

Vergi-yi Mahsusa

Osmanlı vergi sisteminde, Tanzimat'ın ilanı ile beraber gerçekleştirilen en önemli yenilik, yıllardan beri süregelen “örfi vergiler” yerine “ancemaatin vergi”, “Vergü-yi Mahsusa”, “Vergü” ve “Komşuca Alınan Vergi” diye adlandırılan tek bir verginin getirilmesi olmuştur (İnalçık, 2009, s. 174).

İlk başta istisnai dönemlerde devletin ihtiyaçlarını karşılamak için ara sıra uygulanan geleneksel vergiler, fetihlerin sona ermesi, gelirlerin azalması ve toprak kayıplarının ortaya çıkmasıyla kalıcı olarak uygulamaya konuldu. Hazinenin ihtiyaç duyduğu fonlar milletin erkek nüfusuna veya evlerine tahsis ediliyor ve “Tevzi Defterleri” derlenerek dini mahkemelerin sicillerinde belgeleniyor ve iki ayrı ödeme halinde toplanıyordu. İstanbul'da belirli vergileri ödeyen idareler ve özel devletler konvansiyonel vergilerden muaftır. Kişinin maddi durumu dikkate alınmadan alınan söz konusu vergiler sıklıkla eleştirilmiştir. Ayrıca Mahmud döneminde bu ücreti düzenlemek için çeşitli prosedürler uygulanmıştır. Daha sonrasında da Tanzimat'ın ilanı ile örfi vergiler kaldırılarak yerine “ancemaatin vergi” uygulamasına geçilmiştir (Şener, 1990, s. 94).

Ancemaatin vergi uygulaması, belirli bir yılda Anadolu ve Rumeli'deki her ilçenin farklı isimler altında ödediği alışılmış vergi miktarının belirlenmesine olanak sağlıyor. Hesaplanan tutardan belirli giderler düşüldükten sonra elde edilen tutar yetkili kişiler aracılığıyla ilgili ilçe sakinlerinden tek vergi olarak tahsil edilir. Bu nedenle iltizamlar bu uygulamaya dahil edilmeyecektir. Ancak Tanzimat-ı Hayriye örneği olarak başlatılan nüfus sayımı çalışmalarının eksik kalması nedeniyle II. Mahmud döneminde ortaya konulan ilkeler uygulamaya konulamamış ve geleneksel vergiler hâlâ vergi sistemiyle toplanmaya devam edilmiştir (Şener, 1990, s. 74).

Vergi-yi Öşür (Öşür Vergisi)

Müslümanlardan alınan ve mülk topraklarının mahsullerinin zekâtını ifade eden öşür, Osmanlı uygulamasında özellikle Ebüssuûd Efendi'den sonra harâc-ı mukâseme vergisinin veya toprak kirasının alt dilimi şeklinde görülmüştür. Öşür ve sâlâriyye hububat istihsalinde bulunan bütün çiftçilerden alınırdı. Bu vergiler bir yandan timar kesimi içerisinde dirlik sahibinin gelirlerinin en önemli kısmını oluşturuyor, dolayısıyla eyalet ordularının masraflarını karşılıyor, bir yandan da mülk topraklardan ve padişah haslarından alındığı üzere devlet hazinesinin bir kaynağını ve vakıfların da en önemli gelirini teşkil ediyordu (Erkal, 2007, s. 97).

Cizye

Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyıla kadar bu vergiyi ifade etmek üzere genellikle haraç kelimesi kullanılmış, daha sonra cizye veya cizye-i şer'î yaygınlaşmıştır. Ayrıca bazı belgelerde arazi haracından ayırt edilmek için cizye yerine "baş haracı" tabirine de rastlanır. Bu vergiyi toplayanlara önceleri harâcî veya haraççı, sonraları ise cizyedar denilmiştir. Cizye mükellefiyeti bazen toprak mülkiyetine bağlı olup elinde "başına" denilen topraklar bulunan Müslüman veya gayri Müslim ile zimmî statüsünü haiz toprağa sahip kişiler için söz konusu idi. Hazine, cizye gelirlerini korumak amacıyla ölçü olarak toprak mâliki olma statüsünü esas almıştı. Fethedilen topraklarda muhafazakâr bir siyaset takip ederek kendisinden önceki döneme ait baş vergilerini aynen kabul eden Osmanlılar bunları cizye adı altında bütünleştirmişlerdi (İnalçık, 1993, s. 45).

2.2. İlgili Araştırmalar

Yapılan çalışmanın temel kaynağını Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Temettuat Defteri oluşturmaktadır. Çalışma yapılırken ilk başta Adıyeke (2000) ve Kütükoğlu (1995) gibi bilim insanlarının yaptığı çalışmalardan yararlanılmıştır.

Temettuat Defterlerinden yararlanılarak birçok bilimsel araştırma ve tez yapılmıştır. Ancak bu çalışmalardan en çok ilgi çeken 1985 senesinde Güran'ın (1998) hazırladığı "*On Dokuzuncu Yüzyıl Ortalarında Ödemiş Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Özellikleri*" isimli makaledir.

Tarihçilerin ilgisini bu konuya çeken ve temettuat defterleri üstüne yapılan ilk çalışmayı gerçekleştiren isim ise Mübahat Kütükoğlu'dur. 1995 senesinde “*Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri*” başlıklı çalışmasında, bu defterleri kapsamlı bir biçimde tanıtarak açıklamış ve anlaşılmasında önemli bir adım atmıştır (Kütükoğlu, 1995).

Adıyeke (2000) tarafından “*Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri*” adlı makale, sayımları ayrıntılı olarak anlatmış ve defterlerdeki problemlerden bahsetmiştir.

Sevim (1993) tarafından “*XVI. Yüzyılda Karesi Sancağı*” adlı çalışmada Balıkesir ile alakalı birçok bilgi bulunmaktadır. Buna ek olarak Ünlüyol (1995) tarafından Şeriyeye sicilleri üstüne yapılan doktora çalışması da aynı şekilde XVIII. Balıkesir dönemi bakımından önde gelen kaynaklardandır.

Polat (2023) tarafından yapılan bir çalışmada, Yenişar kazasının nüfus ve Temettuat Defterlerine göre sosyo ekonomik yapısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Anadolu'nun temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığın Yenişar kazasının da önemli geçim kaynaklarından olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hanelerden elde edilen gelir toplam 1.041.132 kuruştur. Hane başına düşen gelir miktarı ise 2.248 kuruş olarak belirlenmiştir.

Öztürk (2022) tarafından yapılan bir araştırmada ise Temettuat Defterlerine göre Denizli Sancağı Ezine-i Lazkiye (Sarayköy) kazasının sosyo ekonomik yapısı değerlendirilmiştir. Defterlerin incelenmesinden 1844-1845 yıllarında Ezine-i Lazkiye Kazasının yedi köy ve merkezden oluştuğu anlaşılmıştır. İlçede başlıca ekonomik faaliyetler tarım, hayvancılık ve sanayi idi. Bölgede tarım ürünleri arasında buğday ve pamuk üretimi geniş bir dağılım göstermektedir.

Gündoğdu (2021) tarafından yapılan bir çalışmada nüfus ve Temettuat Defterlerine göre Akşehir kaza merkezi değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler kapsamında arpa, buğday, afyon, haşhaş üretiminin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Hane başına düşen yıllık gelir miktarı ise 721,03 olduğu belirlenmiştir.

Demir (2016) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada M.1844-1845 (H.1260-1261) Tarihli 8400, 8401, 8402, 8403 Numaralı Temettuat Defterlerine göre Hüdâvendigâr Eyaleti Kepsut Kazası köylerinin sosyal ve ekonomik durumu değerlendirilmiştir.

Gültekin (2016) yüksek lisans tezi kapsamında 8276 Nolu Temettuat Defterine göre XIX. yüzyılda Savaştepe'nin sosyo ekonomik durumunu incelemiştir. Yapılan transkripsiyonun sonucunda elde edilen bulgular kapsamında XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin İvrindi Kazası'nın bir karyesi olan Savaştepe'nin tarımın yanı sıra bağcılık ve zeytincilik faaliyetleri ile ekonomik açıdan önemli bir bölge olduğu tespit edilmiştir.

Mimhat (2023) tarafından yapılan çalışma kapsamında Temettuat Defterlerine göre Süleymanlı Kazasının sosyo ekonomik yapısı değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme kapsamında kazanın tarım ve hayvancılığa bağlı ekonomisinin olduğu ve kaza halkının tamamının Müslüman olduğu tespit edilmiştir.

Çaçan (2016) tarafından yapılan bir çalışmada kapsamında Temettuat Defterlerine göre 19. yüzyıl ortalarında Belgradcık'ın sosyo ekonomik hayatının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Müslümanların en fazla ürettikleri tarım ürününün buğday gayrimüslimlerin ise mısır olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bölgede arıcılık faaliyetleri yoğun şekilde gayrimüslimler tarafından yapılmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmanın yöntemini Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan, 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defterinde yer alan bilgiler belirlemiştir. Bununla beraber bazı tez, kitap, sempozyum ve makaleden faydalanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmada esas alınan kaynak 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defteridir. Burada yer alan bilgiler doğrultusunda deftere kaydedilmiş olan köyler ile ilgili alınan vergi, hayvan varlığı, arazi varlığı gibi bilgilerin yanında kişilerin isim, lakap gibi bilgiler doğrultusunda defterin incelenmesi yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmada kullanılan Temettuat Defteri esas alınarak bölgenin sosyal ve ekonomik yapısını incelemek araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem ise bu incelemeden çıkarılacak sonucu kapsamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Araştırmanın temel bilgi kaynağı Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye Nezareti Temettuat Defterleri arasında bulunan 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defteridir. H. 1260-1261 (M. 1844-1845) yıllarında tutulan defter 26x75 ebadında 306 sayfadır. Toplam sayfa sayısı 306 olan defterin boş sayfaların 1,242-244, 295-301, 304-305 olduğu ifade edilmiştir. Defterde Balıkesir Bigadiç'e bağlı bulunan 42 köyün hayvanat ve temettuatına ait bilgiler yer almaktadır.

Defterde ilk 80 sayfada Bigadiç'in merkezindeki mahalleler bulunmaktadır. Çalışma bunları kapsamadığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Defter içerisinde yer alan köyler 81. sayfadan itibaren Işıklar köyü ile başlamakta ve son köy olan İlyaslar köyü ile 293. sayfada bitmektedir. Bununla birlikte 293. sayfada Bigadiç'in köylerindeki toplam hane sayısı, emlak kıymeti, hayvanat kıymeti ve temettuat kıymeti verilmiştir.

Tablo 1. 7292 Numaralı Temettuat Defterinde Bulunan Köyler

Sıra No	Köyler	Sıra No	Köyler
1	Adalı	22	Işıklar
2	Alan	23	İğciler
3	Altınlar	24	İlyaslar
4	Aşağı Devrek	25	Kadı
5	Aşağı Göçek	26	Kalafat
6	Baba	27	Karamanlar
7	Balathı	28	Kırca
8	Baraklar	29	Kızılçukur
9	Bekirler	30	Kürsü
10	Çam	31	Neyzan
11	Çayır	32	Okçular
12	Çekirdekli	33	Okçularyeri
13	Çeribaşı	34	Osmanca
14	Davutça	35	Salmanlı
15	Davutlar	36	Taşkesiği
16	Doyran	37	Topalak ve Karabahçe
17	Durasılar	38	Tozgan
18	Dündarcık	39	Yağcılar
19	Emirler	40	Yörükler
20	Göbel	41	Yukarı Devrek
21	Hisariçi	42	Yukarı Göçek

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Yapılan çalışmanın temel verilerini Başbakanlık Osmanlı Arşivinden alınan 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defteri oluşturmaktadır. Bu belgeler konu, mekan ve zaman olarak sınıflandırılmıştır ve belgelerin özellikleri ile ilgili notlar alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmamızın temelini Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defteri oluşturmaktadır. Bilgelerin toplanması ve değerlendirilmesinde ana kaynak bu defter olmuştur. Defter dışında bibliyografya çalışması yapılmış, pek çok yayın ve veri tabanı taranmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Bigadiç Kaza'sının Genel Durumu

4.1.1. Coğrafi Yapı

Bigadiç, Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde yer alan bir kent topluluğudur. Balıkesir ili idari sınırları içerisinde olup ilçe statüsündedir. Balıkesir Merkez İlçesi, Bigadiç'in kuzeybatısında yer almakta olup, kuzeyde Kepsut, doğuda Dursunbey, güneyde Sındırgı ilçeleriyle sınır komşusudur. Balıkesir'e 35 kilometre uzaklıktaki Bigadiç ilçesi, Bursa-Balıkesir-İzmir karayolu güzergahının değişmesi nedeniyle ulaşım kabiliyetinde düşüş yaşamıştır. Yapımı devam eden Bursa-Balıkesir-Uşak karayolu üzerinde yer alan Bigadiç ilçesi ortalama 180 metre yüksekliğe sahip olup yaklaşık 1.028 kilometrekarelik yüzölçümüne sahiptir. Bigadiç idari açıdan toplam 70 köy ve bir beldeye bağlıdır (Helvacı vd., 2005, s. 45).

Bigadiç, Marmara Bölgesi'nin güney kesiminde, Güney Marmara olarak bilinen daha geniş bir coğrafi alan içerisinde yer almaktadır. Bu bölgede ekstruzif volkanik kayaların varlığı yaygındır. Balıkesir ve çevresinde gerek sedimentlerle birlikte, gerekse yer yer bunların içinde oluşan andazitlerden oluşan kara oluşumlarının olduğu görülmektedir (Atalay ve Mortan, 2006, s. 50). Bigadiç civarında temel kayaları örten erken Miyosen formasyonları bulunmaktadır. Bu oluşumlar göl, akarsu ve evaporitik çökeltilerin yanı sıra lav ve volkanoklastik kayaları içerir. İkincisi, yukarıda bahsedilen çökeltilerin içine giren ve onları kesen, kuzeydoğuya doğru yönelen volkanik çıkış merkezlerinin bir sonucudur (Helvacı vd., 2005, s. 45).

Bigadiç'in güneybatısında ve kuzeybatısında düz araziler bulunmaktadır. Bigadiç Kalesinin hemen doğu tarafından Alaçam Dağı'nın eğimli batı yamaçlarına geçildiğinde yapılaşma bu kesimde sona ermektedir.

Bigadiç şehrinin mekânsal gelişimi ve yönü coğrafi özelliklerinden etkilenmiş ve etkilenmeye devam etmektedir. Alaçam Dağları'nın batı ve güneybatı yamaçlarında yer alan Bigadiç ilçesi, zorlu topoğrafya nedeniyle doğuya doğru gelişmesinde sınırlamalarla karşı karşıyadır. Bigadiç'in batı bölgesinde zengin

Bigadiç Ovası'nın varlığı ve ovaya verilmiş imar izinlerinin bulunmaması kentin batıya doğru büyümesini sınırlamıştır. Güney Marmara Bölgesi, yani Bigadiç şehrinin konumu, Marmara geçiş ikliminin yaygınlığı ile karakterize edilir. Bigadiç bölgesinde yıllık ortalama sıcaklık 14,3°C olarak kaydedilirken, yıllık ortalama yağış ise 458 mm olarak ölçülüyor. Akdeniz İklimi, yıllık yağış dağılımı üzerinde dikkate değer bir etkiye sahiptir ve bu da yağışların önemli bir kısmının kış mevsiminde meydana gelmesine neden olur. Bigadiç'in ana nehri, Bigadiç Ovası için hayati bir sulama kaynağı olan Simav Çayı'dır. İlçenin doğu kesiminden geçen Yağcılar (Poyraz) Çayı hidrolojik önem taşımaktadır (Helvacı vd., 2005, s. 47).

4.1.2. Bigadiç'in Tarihi

Bigadiç'in bilinen en eski adı, "Şans Tanrıçasının İkizi" anlamına gelen "Didi-Moti-He"dir. Ayrıca, Bigadiç gibi isimlerin ise "Suyu bol olan yer", "Kuyusu bol olan yer", "Sulak yer", "Sulu ova, sulu yer" anlamına geldiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra, değişik efsanelere göre "Bigadiç" adının Romalı bir generalden veya Bergama Kralı'nın oğlunun adından geldiği rivayet edilmektedir. Diğer bir bakış açısına göre ise, Bigadiç'te çok boğa yetiştirilmesi nedeniyle "Boğadiç" denildiği ileri sürülmektedir. Halk arasında da çok yaygın olan bu söyleniş tarzının Bigadiç'te dericiliğin çok gelişmesi ile de izahı yapılmak istenmektedir. Tarihi gelişimi içerisinde Akhyrous, Bigadia, Bigados, Bugadiç isimlerini alan şehir zamanla "Bigadiç" olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır (Arslan, 2013, s. 231).

Bigadiç'in, eski çağlarda "Misya" olarak anılan bölgedeki önemli şehirlerden biri olduğu bilinmektedir. Misya'nın önemli askeri geçit noktalarından birini oluşturan Bigadiç'in tarihi kaynaklara göre beş bin yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülmektedir. Sırasıyla Firigyalılar, Lidyalılar, İranlılar, Romalılar, Selçuklular, Karesibeyliği ve Osmanlı hakimiyetinde yaşayan Bigadiç'te, özellikle Karesi Beyliği ve Osmanlılar döneminden kalma çok sayıda tarihi eser bulunmaktadır (Arslan, 2013, s. 230).

Bigadiç'in Türk hakimiyetine girmesi ise 1071 yılındaki Malazgirt Savaşı ile başlayan Anadolu' nun Türkleşmesi ile beraberdir. Bizans'ın içinde bulunduğu karmaşadan faydalanan Melikşah'ın komutanlarından Kutalmışoğlu Süleyman Şah, devletin sınırlarını Misya dahil olmak üzere Marmara, Karadeniz ve Akdeniz

yönlerine doğru genişletmiştir. 1097 yılında Anadolu Selçukluları ve Haçlı Ordusu arasında gerçekleşen Dorileon Savaşı sonucunda Selçuklular'ın İç Anadolu'ya çekilmesi ile Misya bölgesi yeniden Bizans hakimiyetine girmiştir. 1113 yılında yapılan akınlarla Apollonia (Gölyazı)'nın yeniden Türk hakimiyetine girmesiyle beraber Türk birlikleri Adramitium (Edremit) ve Poimanon (Manyas)'a kadar ilerlemişlerdir (Arslan, 2013, s. 232).

1243 yılındaki Köseadağ Savaşı ile Moğol istilası altında kalan Anadolu'da "Beylikler Dönemi" başlamış; Danişmend ailesine mensup olan uç beylerinden Kalem Bey ile oğlu Karesi Bey, 13. yüzyıl sonlarında Misya'ya girmişlerdir. Karesi Bey tarafından 1300'lü yılların başlarında fethedilen Bigadiç'te böylece Türk hakimiyeti sürekli hale gelmiştir (Arslan, 2013, s. 232).

Orhan Gazi döneminde Osmanlı İmparatorluğu'na dahil edilen Bigadiç kasabası, ilçenin idari merkezi olarak belirlenmiştir. 1942 yılında meydana gelen yıkıcı depremin etkilerini hafifletmek amacıyla 1943 yılında kurulmuştur. Bigadiç ilçesi, 1993 Savaşı ve Balkan Savaşı'nın bitiminden sonra büyük bir göç akınına uğramıştır. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında '93 Savaşı' olarak bilinen çatışmanın ardından Rumeli'den kaçan önemli sayıda göçmen aile, şu anda Fethibey İlçesi sınırları içerisinde kalan bölgeye sığınmıştır. Bigadiç bölgesi, Özdemir (1993)'in belgelediği gibi, Balkan Savaşları sonrasında önemli bir göç akınına maruz kalmıştır.

4.2. Bigadiç Temettuat Defteri

İncelememize konu olan defter, Bigadiç kazasının Temettuat Defteridir. 7292 numaralı Temettuat Defteri 1260-61 hicri miladi 1844-45 yılında yaşayan mükelleflerinin ekonomik yapılarına dair bilgiler içermektedir. Defterdeki kayıtlardan hareketle adı geçen kazalarda ikamet eden müslim nüfusun yaklaşık miktarı ve burada yaşayan kişilerin iktisadi hayatına dair bilgiler elde edilebilir.

Çalışmamıza konu olan defter 1844-45 tarihli, 26x75 ebadında ciltli ve ebrulu olarak düzenlenmiş olup 306 sayfadan ibarettir. Defterde ilk 80 sayfada Bigadiç'in merkezindeki mahalleler bulunmaktadır. Çalışma bunları kapsamadığı için değerlendirilmeye alınmamıştır. Defterin içerisinde yer alan köyler 81. sayfadan itibaren Işıklar köyü ile başlamakta ve 293. sayfada yer alan İlyaslar köyü ile

bitmektedir. Ayrıca 293. sayfada Bigadiç'in köylerindeki toplam hane sayısı, emlak, hayvanat kıymeti ve temettuat kıymeti verilmiştir.

4.3. Bigadiç'in Sosyal Durumu

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde 7292 numarası ile bulunan Bigadiç Temettuat Defteri hicri 1260-1261 miladi olarak 1844-1845 yıllarını kapsamaktadır. Defterden elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda bu dönemde bölgenin sosyal durumu hakkında tahminde bulunabilmekteyiz. Defterde yer alan Bigadiç'e ait 42 tane köyün tahmini nüfuslarına ulaşarak sosyal durumla ilgili tahmini bilgilere ulaşmak mümkün olabilmektedir. Köylere ait hane sayısının beş ile çarpılması sonucu elde edilen tahmini nüfus şu şekildedir: Işıklar köyü 104 hane tahmini nüfus 520, Kırca köyü 14 hane tahmini nüfus 70, Osmanca köyü 21 hane tahmini nüfus 105, Salmanlı köyü 25 hane tahmini nüfus 125, Durasılar köyü 26 hane tahmini nüfus 140, Balatlı köyü 21 hane tahmini nüfus 105, Çam köyü 28 hane tahmini nüfus 140, Adalı köyü 30 hane tahmini nüfus 150, Bekirler köyü 37 hane tahmini nüfus 185, Hisariçi köyü 37 hane tahmini nüfus 185, Emirler köyü 50 hane tahmini nüfus 250, Çeribaşı 44 hane tahmini nüfus 220, Baraklar köyü 23 hane tahmini nüfus 115, Yörükler köyü 13 hane tahmini nüfus 65, İğciler köyü 27 hane tahmini nüfus 135, Altınlar köyü 30 hane tahmini nüfus 150, Kızılçukur 14 hane tahmini nüfus 70, Dündarcık köyü 19 hane tahmini nüfus 95, Alan köyü 67 hane tahmini nüfus 335, Çayır köyü 43 hane tahmini nüfus 215, Okçularyeri köyü 11 hane tahmini nüfus 55, Devrek köyü 12 hane tahmini nüfus 60, Aşağı Devrek köyü 14 hane tahmini nüfus 70, Aşağı Göçek köyü 22 hane tahmini nüfus 110, Tozgan köyü 11 hane tahmini nüfus 55, Davutça köyü 10 hane tahmini nüfus 50, Toplak ve Karabahçe köyü 28 hane tahmini nüfus 140, Kürsü köyü 17 hane tahmini nüfus 85, Yukarı Göçek köyü 25 hane tahmini nüfus 125, Kalafat köyü 27 hane tahmini nüfus 135, Yağcılar köyü 33 hane tahmini nüfus 165, Neyzan köyü 34 hane tahmini nüfusu 170, Kadı köyü 24 hane tahmini nüfusu 120, Karamanlar köyü 16 hane tahmini nüfusu 80, Doyran köyü 24 hane tahmini nüfusu 124, Taşkesiği köyü 31 hane tahmini nüfusu 155, Davutlar köyü 34 hane tahmini nüfusu 170, Göbel köyü 65 hane tahmini nüfusu 325, Çekirdekli köyü 57 hane tahmini nüfusu 285, Baba köyü 60 hane tahmini nüfusu 300, İlyaslar köyü 55 hane tahmini nüfusu 275 kişi olarak tahmini hesaplamasını yapmak mümkündür. Köylerin toplam nüfusu ise 6840 kişi olarak hesaplanmaktadır.

Bu şekilde değerlendirildiğinde en yüksek nüfusa sahip olan köy olarak Işıklar köyüne ulaşılmaktadır. En az nüfusa sahip köy ise Davutça'dır. Genel olarak bakıldığında ise köylerin çoğunun nüfusunun yüz kişiden fazla olduğuna ulaşmak mümkündür. O dönem için az sayılamayacak bir nüfus sayıya sahip olan köyler, yerleşmeye uygun tarım ve hayvancılığa elverişli bölge olarak tanımlanabilir (BOA. ML.TMT. d. nr. 7292, s.81-293).

4.3.1. Hane Reislerinin İsimleri

Osmanlı toplumunda, isimlerin nesilden nesile aktarılmasına büyük bir önem verilmiştir. Çocuklara isim verilirken, özellikle dedelerin isimlerinin, tüm dünyada yaygın olarak kullanılması uygulanan bir gelenektir. Torunlardan birinin ismi sıklıkla dedesinin adıyla özdeşleşir. Bu sayede önemli şahsiyetlerin isimleri yaşatılarak, onların sahip olduğu güzel özelliklerin çocuklar üzerinden devam etmesi toplum tarafından arzu edilmektedir (Bektaş, 2019, s. 68).

Aşağıdaki tablolarda Bigadiç Temettuat Defterine kaydedilmiş olan köylerde kullanılan isimler ve kullanım sıklıkları her köy için ayrı tablo ile gösterilmiştir.

Tablo 2. Işıklar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Işıklar	Yusuf	1
	İbrahim	12
	Süleyman	1
	Hüseyin	7
	Mehmet	16
	Halil	6
	Ali	11
	Eyüb Beşe	1
	Ahmet	8
	Mustafa	7
	Osman	2
	Hasan	8
	Abdullah	1
	İsmail	8
	Ramazan	1
	Ali Mehmet	1
Süleyman	1	

Tablo 2. devamı

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Işıklar	Veli	1
	Himmet	1
	Cafer	1
	Şerif	1
	Poyraz Ali	1

Defterde hanelerde 97 isim yer alırken, 22 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 2 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra İbrahim, Ali, Hasan, İsmail ve Ahmet isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 81-94).

Tablo 3. Kırca Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Kırca	Yakup	1
	Hasan	2
	Mehmet	4
	Süleyman	1
	İbrahim	1
	Hüseyin	1
	Mustafa	2
	Ali	2

Defterde hanelerde 14 isim yer alırken, 8 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Mustafa, Ali, Hasan isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 97-98).

Tablo 4. Osmanca Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Osmanca	Ali	7
	Hasan	3
	Mustafa	1
	İbrahim	2
	Mehmet	2
	İsmail	1
	Süleyman	1
	Hüseyin	3

Defterde hanelerde 20 isim yer alırken, 8 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde Ali ismi ön plana çıkmaktadır. Ali isminden sonra Hasan, Hüseyin, İbrahim ve Mehmet isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 101-103).

Tablo 5. Salmanlı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Salmanlı	Mustafa	7
	Mehmet	5
	Hüseyin	2
	Ahmet	2
	Osman	1
	Ramazan	1
	Süleyman	1
	Yusuf	1
	İsmail	3
	İsa	1

Defterde hanelerde 24 isim yer alırken, 10 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde Mustafa ismi ön plana çıkmaktadır. Mustafa isminden sonra Mehmet, İsmail, Hüseyin ve Ahmet isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 105-108).

Tablo 6. Durasılar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Durasılar	Mehmet	5
	İsmail	4
	Hasan	1
	İbrahim	2
	Ebubekir	1
	Halil	1
	Mustafa	2
	Musli	1
	Hüseyin	5
	Süleyman	1
	Ali	3

Defterde hanelerde 26 isim yer alırken, 11 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 6 incelendiğinde Mehmet ve Hüseyin ismi ön plana

çıkılmaktadır. Mehmet ve Hüseyin isminden sonra İsmail, Ali, İbrahim ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 109-112).

Tablo 7. Balath Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Balath	Hasan	1
	Ali	3
	Seyit Mehmet	1
	Seyit Mustafa	1
	Hüseyin	1
	Mehmet	2
	Halil	1
	Seyit Halil	1
	Seyit İsmail	1
	İbrahim	1
	Seyit Hüseyin	1
	Bekir	1
	Hüseyin	1
	İsmail	2
	Mustafa	1

Defterde hanelerde 19 isim yer alırken, 1 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde Ali ismi ön plana çıkmaktadır. Ali isminden sonra Mehmet ve İsmail isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 113-116).

Tablo 8. Çam Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Çam	Ömer	1
	Ali	3
	Mustafa	4
	Hasan	1
	Halil	3
	Süleyman	3
	Halis	2
	Hüseyin	2
	İbrahim	1
	İsmail	1
	Mehmet	5
	Ahmet	1
	Ramazan	1

Defterde hanelerde 28 isim yer alırken, 13 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 8 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Mustafa, Ali, Halil ve Süleyman isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 117-120).

Tablo 9. Okçular Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Okçular	Mehmet	8
	Ali	3
	Ahmet	2
	Hüseyin	1
	İsa	1
	İsmail	2
	Hasan	2
	İbrahim	2
	Mustafa	3
	Yusuf	1
	Osman	1
	Halil	1

Defterde hanelerde 27 isim yer alırken, 12 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 9 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Ali ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 123-126).

Tablo 10. Adalı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Adalı	Hüseyin	4
	Mehmet	10
	Osman	1
	İsmail	1
	İbrahim	3
	Ali	4
	Musa	1
	Hasan	2
	Mustafa	1
	Abdullah	1

Defterde hanelerde 29 isim yer alırken, 10 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 10 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet

isminden sonra Hüseyin ve Ali isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 127-130).

Tablo 11. Bekirler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Bekirler	Mehmet Rüştü	1
	Mustafa	4
	Süleyman	1
	Hamza	1
	Hasan	6
	Yusuf	3
	İsmail	3
	Hüseyin	2
	Mehmet Emin	1
	İbrahim	2
	Ali	2
	Ahmet	2
	Salih	1
	Mehmet	6
Musa	1	

Defterde hanelerde 36 isim yer alırken, 15 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 11 incelendiğinde Hasan ve Mehmet isimleri ön plana çıkmaktadır. Hasan ve Mehmet isimlerinden sonra Mustafa, Yusuf ve İsmail isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 131-135).

Tablo 12. Hisariçi Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Hisariçi	Mehmet Rüştü	1
	Hüseyin	3
	Veli	1
	Halil	5
	Musa	1
	Yusuf	2
	İbrahim	3
	Hasan	2
	İsmail	3
	Mehmet	8
	Ahmet	1
	Mustafa	3
	Ali	1

Defterde hanelerde 34 isim yer alırken, 13 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 12 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet

isminden sonra Halil, Hüseyin, İbrahim, İsmail ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 136-142).

Tablo 13. Emirler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Emirler	İsmail	3
	Mehmet	12
	İsa	1
	Ali	5
	Halil	8
	Ahmet	4
	Mustafa	1
	Süleyman	2
	Hüseyin	3
	İbrahim	2
	Hasan	4
	Osman	1

Defterde hanelerde 47 isim yer alırken, 12 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 13 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Halil ve Ali isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 147-151).

Tablo 14. Çeribaşı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Çeribaşı	Veli	2
	Ali	3
	İbrahim	6
	Mustafa	4
	Hüseyin	3
	İsmail	3
	İsa	1
	Mehmet	10
	Ahmet	2
	Halil	3
	Osman	3
	Hasan	2
	Süleyman	2

Defterde hanelerde 44 isim yer alırken, 13 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 14 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet

isminden sonra İbrahim ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 153-158).

Tablo 15. Baraklar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Baraklar	Halil	5
	Mehmet	2
	Yusuf	1
	İbrahim	3
	Mustafa	3
	Mehmet Ali	1
	Ahmet	1
	Ali	1
	Hüseyin	2
	Osman	1
	Hasan	2
	Salis	1

Defterde hanelerde 23 isim yer alırken, 12 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 15 incelendiğinde Halil ismi ön plana çıkmaktadır. Halil isminden sonra İbrahim ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 159-161).

Tablo 16. Yörükler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Yörükler	Salih	1
	İsmail	2
	Seyit Halil	1
	İbrahim	1
	Hasan	2
	Mehmet	3
	Mehmet Hüseyin	1
	Mehmet Ali	1
	Veli	1

Defterde hanelerde 13 isim yer alırken, 9 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 16 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra İsmail ve Hasan isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 163-164).

Tablo 17. İğciler Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
İğciler	Mehmet	3
	Mustafa	4
	Hasan	3
	Halil	3
	İsmail	3
	Süleyman	4
	İbrahim	1
	Ali	2
	Hüseyin	1

Defterde hanelerde 24 isim yer alırken, 9 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 17 incelendiğinde Mustafa ve Süleyman isimleri ön plana çıkmaktadır. Mustafa ve Süleyman isimlerinden sonra Mehmet, Hasan, Halil, İsmail isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 167-169).

Tablo 18. Altınlar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Altınlar	İbrahim	2
	Halil	5
	Mehmet	6
	Hasan	2
	Ahmet	2
	İsmail	6
	Mustafa	3
	Hüseyin	2
	Ali	2

Defterde hanelerde 30 isim yer alırken, 9 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 18 incelendiğinde Mehmet ve İsmail isimleri ön plana çıkmaktadır. Mehmet ve İsmail isimlerinden sonra Halil ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 171-174).

Tablo 19. Kızılcukur Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Kızılcukur	Süleyman	2
	Veli	1
	İsmail	2
	Mustafa	2
	Halil	1
	Himmet	1
	Abdullah	1
	Mehmet	2
	Hasan	1
	Hüseyin	1

Defterde hanelerde 14 isim yer alırken, 10 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 19 incelendiğinde Süleyman, İsmail, Mustafa ve Mehmet isimleri ön plana çıkmaktadır. Bu isimlerden sonra Veli, Halil isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 175-177).

Tablo 20. Dündarcık Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Dündarcık	Mehmet	5
	Hasan	1
	Ebubekir	1
	Mustafa	5
	Abdullah	1
	Hüseyin	3
	İsmail	1
	Halil	1
	Veli	1

Defterde hanelerde 19 isim yer alırken, 9 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 20 incelendiğinde Mehmet ve Mustafa isimleri ön plana çıkmaktadır. Mehmet ve Mustafa isimlerinden sonra, Hüseyin ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 179-182).

Tablo 21. Alan Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Alan	Seyit Ali	1
	Mehmet	9
	Yusuf	1
	İbrahim	3
	Hasan	6
	Ali	11
	Musa	2
	Ömer	3
	Mustafa	12
	Osman	3
	İsmail	4
	Eyüp	1
	Halil	3
	Abdullah	3
	Süleyman	1
	Hüseyin	2
	Seyit Osman	1
	Seyit Yusuf	1

Defterde hanelerde 66 isim yer alırken, 18 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 21 incelendiğinde Mustafa ismi ön plana çıkmaktadır. Mustafa isminden sonra, Ali ve Mehmet isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 184-189).

Tablo 22. Çayır Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Çayır	Ali	6
	Mustafa	5
	Hüseyin	4
	İsmail	6
	Mehmet	10
	İbrahim	3
	Hasan	1
	Salih	2
	Hasan	2
	Ahmet	1
	Osman	1
	Halil	2

Defterde hanelerde 43 isim yer alırken, 12 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 22 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra, İsmail ve Ali isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 191-196).

Tablo 23. Okçularyeri Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Okçularyeri	Halil	6
	Mustafa	3
	Hasan	2

Defterde hanelerde 11 isim yer alırken, 3 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 23 incelendiğinde Halil ismi ön plana çıkmaktadır. Halil isminden sonra, Mustafa ve Hasan isimleri öne çıkmaktadır. Ayrıca köyde yalnızca 3 erkek isminin kullanıldığı da tespit edilmiştir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 199-200).

Tablo 24. Yukarı Devrek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Yukarı Devrek	Veli	1
	Süleyman	3
	İsmail	1
	Mustafa	2
	İbrahim	1
	Ebubekir	1
	Ahmet	1
	Hüseyin	1
	Ali	1

Defterde hanelerde 12 isim yer alırken, 9 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 24 incelendiğinde Süleyman ismi ön plana çıkmaktadır. Süleyman isminden sonra, Mustafa ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 202-203).

Tablo 25. Aşağı Devrek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Aşağı Devrek	Abdullah	1
	Ahmet	2
	Mehmet	3
	Veli	1
	Hasan	1
	İbrahim	1
	Mustafa	2
	İsmail	1
	Osman	1
	Süleyman	1

Defterde hanelerde 14 isim yer alırken, 10 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 25 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra, Ahmet ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 205-207).

Tablo 26. Aşağı Göçek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Aşağı Göçek	Mustafa	5
	Hüseyin	1
	Salih	1
	Veli	1
	İbrahim	6
	Mehmet	5
	Halil	3

Defterde hanelerde 22 isim yer alırken, 7 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 26 incelendiğinde İbrahim ismi ön plana çıkmaktadır. İbrahim isminden sonra, Mustafa ve Mehmet isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 208-210).

Tablo 27. Tozgan Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Tozgan	Hasan	3
	Mustafa	2
	Süleyman	1
	Mehmet	2
	Ali	2
	İsmail	1

Defterde hanelerde 11 isim yer alırken, 6 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 27 incelendiğinde Hasan ismi ön plana çıkmaktadır. Hasan isminden sonra, Mustafa, Mehmet ve Ali isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 211-212).

Tablo 28. Davutça Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Davutça	Hasan	1
	Hüseyin	1
	İbrahim	1
	Nasuh	1
	Mustafa	3
	Mehmet	1
	İsmail	1

Defterde hanelerde 9 isim yer alırken, 7 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 28 incelendiğinde Mustafa ismi ön plana çıkmaktadır. Mustafa isminden sonra, Hasan, Hüseyin, İbrahim isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 213-214).

Tablo 29. Topalak ve Karabahçe Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Topalak ve Karabahçe	Ali	4
	Mehmet	9
	Mustafa	4
	Hamza	1
	İsmail	1
	Hasan	2
	Halil	3
	Hüseyin	3
	Nasuh	1

Defterde hanelerde 28 isim yer alırken, 9 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 29 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra, Ali ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 215-218).

Tablo 30. Kürsü Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Kürsü	Mehmet	5
	Mustafa	6
	Mehmet Rüstem	1
	Halil	2
	Hasan	3
	Hüseyin	2
	İbrahim	1
	İsmail	2
	Ali	2
	Himmet	1

Defterde hanelerde 25 isim yer alırken, 10 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 30 incelendiğinde Mustafa ismi ön plana çıkmaktadır. Mustafa isminden sonra, Mehmet ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 219-220).

Tablo 31. Yukarı Göçek Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Yukarı Göçek	Mustafa	6
	Hüseyin	4
	Ali	5
	Hasan	3
	Mehmet	2
	İsmail	2
	Himmet	1
	İbrahim	1

Defterde hanelerde 24 isim yer alırken, 8 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 31 incelendiğinde Mustafa ismi ön plana çıkmaktadır. Mustafa isminden sonra, Ali ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 221-223).

Tablo 32. Kalafat Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Kalafat	Mehmet	2
	Ahmet	2
	Musa	1
	Hüseyin	3
	Mehmet	1
	İsmail	1
	Ali	5
	İbrahim	3
	İsmail	3
	Mustafa	2
	Osman	1
	Hasan	1
	Halil	2

Defterde hanelerde 27 isim yer alırken, 13 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 32 incelendiğinde Ali ismi ön plana çıkmaktadır. Ali isminden sonra, Hüseyin, İbrahim ve İsmail isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 225-227).

Tablo 33. Yağcılar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Yağcılar	Mustafa	4
	Ali	5
	Hasan	4
	Salih	1
	Ahmet	3
	Mehmet	3
	İsmail	5
	Halil	4
	Abdullah	1
	İbrahim	2
	Hüseyin	1

Defterde hanelerde 33 isim yer alırken, 11 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 33 incelendiğinde Ali ve İsmail isimleri ön plana çıkmaktadır. Ali ve İsmail isimlerinden sonra, Mustafa, Hasan ve Halil isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 229-232).

Tablo 34. Neyzan Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Neyzan	Mehmet	7
	Ali	3
	İsmail	3
	Halil	5
	Ahmet	4
	İbrahim	3
	Recep	1
	Mustafa	2
	Hüseyin	2
	Mustafa	1
	Süleyman	1
	Hasan	1

Defterde hanelerde 33 isim yer alırken, 12 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 34 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Halil ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s.235-238).

Tablo 35. Kadı Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Kadı	Numan	1
	Mustafa	2
	İbrahim	1
	Ömer	1
	Mehmet	3
	Osman	1
	Hasan	5
	İsmail	3
	Hüseyin	3
	Halil	3
	Süleyman	1

Defterde hanelerde 24 isim yer alırken, 11 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 35 incelendiğinde Hasan ismi ön plana çıkmaktadır. Hasan isminden sonra Mehmet, İsmail, Hüseyin ve Ali isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 239-241).

Tablo 36. Karamanlar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Karamanlar	Yusuf	3
	Ali	3
	Hasan	1
	Mustafa	2
	Süleyman	2
	Halil	1
	Mehmet	3
	İbrahim	1

Defterde hanelerde 6 isim yer alırken, 8 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 36 incelendiğinde Yusuf, Ali ve Mehmet isimleri ön plana çıkmaktadır. Bu isimlerden sonra Mustafa ve Süleyman isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 245-246).

Tablo 37. Doyran Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Doyran	Ali	3
	Halil	2
	İbrahim	4
	Hamza	1
	Mehmet	5
	Süleyman	2
	Yusuf	1
	Hüseyin	3
	Hasan	1
	İsmail	1

Defterde hanelerde 23 isim yer alırken, 10 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 37 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra İbrahim ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 247-249).

Tablo 38. Taşkesiği Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Taşkesiği	Halil	3
	Mehmet	9
	Ali	3
	Süleyman	2
	Ahmet	1
	İbrahim	4
	Mustafa	3
	Hüseyin	3
	Yusuf	1
	Hasan	1

Defterde hanelerde 30 isim yer alırken, 10 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 38 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra İbrahim ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 251-253).

Tablo 39. Davutlar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Davutlar	Mehmet	5
	Hüseyin	7
	Abdullah	1
	Mustafa	1
	Halil	4
	İsmail	4
	İbrahim	4
	Hasan	3
	Ali	1
	Mahmut	1
	Musa	1

Defterde hanelerde 32 isim yer alırken, 11 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 39 incelendiğinde Hüseyin ismi ön plana çıkmaktadır. Hüseyin isminden sonra Mehmet ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 255-258).

Tablo 40. Göbel Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Göbel	Hasan	4
	Hüseyin	7
	Mehmet	16
	Mustafa	9
	Ahmet	5
	İsmail	1
	İbrahim	3
	Ali	5
	Yusuf	2
	Halil	4
	Süleyman	2
	Bekir	1
	İsa	2

Defterde hanelerde 61 isim yer alırken, 11 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 40 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Mustafa ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 261-268).

Tablo 41. Çekirdekli Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Çekirdekli	Mehmet	9
	Hasan	4
	İsmail	7
	Süleyman	5
	İbrahim	4
	Hüseyin	5
	Ali	4
	Halil	3
	Mustafa	7
	Abdullah	1
	Ahmet	2

Defterde hanelerde 51 isim yer alırken, 11 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 41 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra İsmail ve Mustafa isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 271-276).

Tablo 42. Baba Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
Baba	Hüseyin	5
	Halil	6
	Süleyman	3
	Hasan	6
	Ali	5
	Mehmet	8
	Ahmet	2
	İsa	3
	Mustafa	5
	İsmail	5
	İbrahim	3
	Bekir	1
	Veli	1
	Şaban	1
	Himmet	1
	Musa	1

Defterde hanelerde 56 isim yer alırken, 16 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 42 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Halil ve Hasan isimleri öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 279-284).

Tablo 43. İlyaslar Köyü'nde Kullanılan Erkek İsimleri

Köy	İsim	Kullanım Sıklığı
İlyaslar	Ali	1
	Mehmet	9
	Mustafa	8
	Bekir	1
	İsmail	6
	Ahmet	3
	Musa	1
	Hasan	6
	İbrahim	5
	Hüseyin	4
	Halil	4
	Ömer	1
	Veli	1
	Haydar	1

Defterde hanelerde 51 isim yer alırken, 14 farklı ismin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 43 incelendiğinde Mehmet ismi ön plana çıkmaktadır. Mehmet isminden sonra Mustafa ismi öne çıkmaktadır (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 287-293).

Bigadiç Temettuat Defterinde kayıtlı olan hane reisi isimlerine bakıldığında köylerde genel olarak en yaygın ismin Mehmet olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra İsmail, Hasan, Süleyman ve Ali gibi isimlerin de yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

4.3.2. Lakap ve Unvanlar

Lakaplar ve unvanlar, genel olarak hane reislerinin sosyal durumlarının belirlenmesinde önemli bir etkidir. Aile isimleri ve kökenlerinin, sosyal durumlarının, statülerinin yansıması olarak da görülen lakap ve unvanlara yönelik Bigadiç'te yaygın olan lakapların temettuat defterinde kayıtlı şekilleri aşağıdaki yer alan tablolarda 42 tane köy için ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 44. Işıklar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

Köy	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Işıklar	Efendi	31
	Ağa	15
	Dağlı	4
	Demircioğlu	1
	Küçüköğlu	1
	Kadızade	1
	Karaoğlu	1
	İsmailoğlu	1
	Yağmurluoğlu	1
	Berberoğlu	1
	İmamoğlu	2
	Hacıoğlu	1
	Hamzaoğlu	1
	Serdaroğlu	1
	Üveyoğlu	1
	Alibeşeoğlu	2
	Hacı	2
Ahmetoğlu	1	

Tablo 44- devamı

Köy	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Işıklar	Topaloğlu	1
	Kocabıykoğlu	1
	Berber	3
	Şehitoğlu	1
	Askeroğlu	1
	Yağcılarlı	3
	Tımarlı	1
	Dükkancı	2
	Balathlı	2
	Koca	1
	Kethüdaoğlu	1
	Çakmak	1
	Çankal	1
	Derman	1
	Karyeli	1
	Molla	1
	Yolcu	2
Arap	1	
Zeybek	1	

Işıklar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 81-94).

Tablo 45. Kırca Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Kırca	Molla	1
	Efendi	5
	Kara	2
	Ağa	3
	Hacı	3
	İmamoğlu	1

Kırca köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 97-98).

Tablo 46. Osmanca Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Osmanca	Zade	1
	Ağa	3
	Efendi	12
	Kara	1
	Küçükçük	1
	Öksüzöğlü	1
	Çapar	1

Osmanca köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 101-103).

Tablo 47. Salmanlı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Salmanlı	Efendi	14
	Ağa	4
	Demirci	1
	Mama	1
	Berber	1
	Kalız	1
	Koca burun	1
	Çelebi	1
	Sabanlıoğlü	1

Salmanlı köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 105-108).

Tablo 48. Durasılar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Durasılar	Efendi	9
	Koca	2
	Çolak	1
	Hacı	1
	Sarı	5
	Kara	2
	Çoban	2
	Çakır	1
	Kulca	1

Durasılar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 109-112).

Tablo 49. Balath Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Balath	Efendi	7
	Ağa	4
	Sağır	1
	Solak	2
	Kapusuz	1
	Yeniceli	1
	İvaz	1
	Salalı	1

Balath köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 113-116).

Tablo 50. Çam Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Çam	Efendi	8
	Hacı	8
	Dede	2
	Ağa	2
	Çulha	2
	Tiryaki	1
	Kara	2
	Çavuş	1
	Demirci	1
	Aşık	1

Çam köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi ve hacı olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 117-120).

Tablo 51. Okçular Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Okçular	Efendi	9
	Ağa	2
	Hacı	3
	Çoban	1
	Gebdelli	1
	Karaca	1
	Kırlangıç	1
	Kabak	1
	Molla	1
	Gök	1
	Demirci	1
	Kara	2
	Kel	1
	Topal	1
	Topalcı	1

Okçular köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 123-126).

Tablo 52. Adalı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Adalı	Ağa	2
	Efendi	5
	Koca	1
	Paşalı	1
	Kara Çoban	1
	Tahtalı	1
	Sulak	1
	Hacı	1
	Deli	3
	Kara	3
	Şerbetçi	1
	Kurşuncu	1
	Leylek	1
	Mangırcı	1
	Korucu	1
	Türkmen	1

Tablo 52- devamı

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Adalı	Molla	1
	Çakır	1
	Sulak	1
	Kurşuncu	1

Adalı köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 127-130).

Tablo 53. Bekirler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Bekirler	Efendi	1
	Küçük	7
	Kuru	1
	Topal	1
	Berber	1
	Çoban	1
	Kürt	2
	Öksüz	4
	Oruç	1
	Ağa	2
	Molla	3
	Kara	6
	Deli	1
	Topçu	1
	Telci	1
Koca	1	
Çavuş	2	

Bekirler köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın Küçük ve Kara olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 131-135).

Tablo 54. Hisariçi Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Hisariçi	Efendi	10
	Demirci	1
	Molla	3
	Hacı	1
	Cebeci	1
	Kara	2
	Koca Bıyık	1
	Eydenli	1
	Kuru	1
	Gök	1
	Kara Köse	2
	Boz	1
	Delibaşlı	1
	Kartoğlu	1
	Koca İmam	1
	Çakır	2
	Koca	1
Sarı	3	

Hisariçi köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 136-142).

Tablo 55. Emirler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Emirler	Efendi	19
	Sarı	1
	Molla	1
	Hacı	1
	Aşksız	1
	İhtiyar	2
	Kasap	1
	Kabaz	1
	Kara	4
	Battal	1
	Okçularlı	1
	Gedik	1
	Köse	1
	Sağır	1

Tablo 55- devamı

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Emirler	Yerbarcı	1
	Berber	1
	Köse	1
	Çarpar	1
	Gedik	1
	Demirci	1
	Boz	1
	Deli	1
	Kozak	1
	İnce	1

Emirler köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 147-151).

Tablo 56. Çeribaşı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Çeribaşı	Hacı	4
	Efendi	15
	Köse	3
	Kara	3
	Mülazım	1
	Deli	2
	Kocalak	1
	Divid	1
	Molla	2
	Kırçalı	1
	Küçük	1
	Usta	1
	Sarı	1
	Zumacı	1
	Çoban	1
	İmam	1
	Alayurtlu	1
	Demirci	2
	Eskici	1
	Ağa	1

Çeribaşı köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 153-158).

Tablo 57. Baraklar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Baraklar	Efendi	12
	Çoban	1
	Küçük	1
	Binbaşı	1
	Solak	1
	Öksüz	1
	Abaza	1
	Koca	1
	Zor	1
	Gedik	1
	Yetim	1
	Kara	1

Baraklar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 159-161).

Tablo 58. Yörükler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Yörükler	Koca	1
	Hacı	1
	Sarı	4
	Efendi	1
	Göde	1
	Gökçe Dağlı	1
	İmam	2
	Kara	1
	Gölcüklü	1

Yörükler köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın sarı olduğu tespit edilmiştir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 163-164).

Tablo 59. İğciler Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
İğciler	Efendi	14
	Verbal	1
	Kara	2
	Koca	1
	Ağa	1
	Hızır	1
	Hacı	1
	Sarı	2
	Hacı Başoğulları	1
	Kaç	1

İğciler köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 167-169).

Tablo 60. Altınlar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Altınlar	Efendi	9
	Deli	2
	Abalı	3
	Hacı	2
	Sakallı	1
	Kara	5
	Sarı	1
	Koca	1
	Kürsülü	2
	Uzun	1
	Müveccet	2
	Molla	1

Altınlar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi ve kara olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 171-174).

Tablo 61. Kızılçukur Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Kızılçukur	İmam	1
	Efendi	3
	Köse	1
	Çoban	1
	Rençber	3
	Kömürcan	1
	Topal	1
	Uzun	1
	Körtelli	1
	Voyvoda	1

Kızılçukur köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi ve rençber olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 175-177).

Tablo 62. Dündarcık Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Dündarcık	Demirci	2
	Köse	2
	Molla	3
	Efendi	10
	Kara	2

Dündarcık köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 179-182).

Tablo 63. Alan Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Alan	Efendi	26
	Kabakçı	2
	Molla	1
	Demirci	3
	Küçük	1
	Hacı	6
	Derviş	1
	Öksüz	4
	Koca	5
	Kara	3

Tablo 63- devamı

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Alan	Akça	1
	Koruçam	1
	Deli	1
	Halat Bükücü	1
	İmam	1
	Ala	2
	Çavdar	1
	Çoban	1
	Sarı	1
	Kız Kapan	1
	Davutzade	1
	Köse	1
	Göndereli	1

Alan köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi ve hacı olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 184-189).

Tablo 64. Çayır Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Çayır	Efendi	18
	Küçük	2
	Sarı	1
	Okçu	5
	Duman	2
	Hacı	1
	Sağır	1
	Enişte	1
	Koca	3
	Tosba	2
	Siyah sakallı	1
	Molla	1
	Topal	1
	Deli	1
	Kara	1
	Dolu	1
	Muhtar	1

Çayır köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 191-196).

Tablo 65. Okçularyeri Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Okçularyeri	Sudi	2
	Sarı	2
	Efendi	6
	Demirci	1

Okçular Yeri köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 199-200).

Tablo 66. Yukarı Devrek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Yukarı Devrek	Kara	1
	Efendi	1
	Voyvoda	1
	Molla	3
	Sarı	3
	Çoban	1
	Kara	1
	Fazlı	1

Yukarı Devrek köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın molla ve sarı olduğu tespit edilmiştir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 202-203).

Tablo 67. Aşağı Devrek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Aşağı Devrek	Efendi	7
	Topal	2
	Küçük	1
	Abalı	1
	Molla	1
	Kula	1
	Keçi	1

Aşağı Devrek köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 205-207).

Tablo 68. Aşağı Göçek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Aşağı Göçek	Efendi	11
	Molla	2
	Kundakçı	1
	Kara	4
	Köse	1
	Hatipzade	1
	Değirmenci	1
	Sofu	1

Aşağı Göçek köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 208-210).

Tablo 69. Tozgan Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Tozgan	Hacı	1
	Koca	2
	Dereli	1
	Kara	1
	Efendi	1
	Lafçı	1
	Molla	1
	Karaca	2
	Deli	1

Tozgan köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın koca olduğu tespit edilmiştir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 211-212).

Tablo 70. Davutça Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Davutça	Efendi	3
	Göklü	1
	Çakmak	2
	Çoban	1
	Kara	1
	Molla	1

Davutça köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 213-214).

Tablo 71. Topalak ve Karabahçe Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Topalak ve Karabahçe	Kara	1
	Molla	1
	Efendi	23
	Akça	1
	Memiş	1
	Çakmak	1

Topalak ve Karabahçe köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 215-218).

Tablo 72. Kürsü Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Kürsü	Efendi	16
	Topal	1
	Küçük	1
	Bıyıklı	1
	Koca	2
	Kafur	1
	Aşçı	1
	Kara	1
	Molla	1

Kürsü köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 219-220).

Tablo 73. Yukarı Göçek Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Yukarı Göçek	Topçuoğlu	1
	Molla	3
	Koca Musaoğlu	2
	Kara Yusufoglu	1
	Kara Alioglu	2
	Efendi	1
	Topaloğlu	1
	Küçükoglu	1
	Bıyıklıoglu	1
	Koca Osmanoglu	1
	Kafuroğlu	1
	Aşçioğlu	1
	Kara Alioglu	2
	Katuroğlu	1
	Hızıroğlu	1
	Hoca Hasanoğlu	1
	Koca Seyit	1
	Himmetoğlu	1
	Karacaoğlu	1
Koca İmamoğlu	1	

Yukarı Göçek köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın molla, koca Musaoğlu ve kara Alioğlu olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 221-223).

Tablo 74. Kalafat Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Kalafat	Aynacı	1
	Kılıç	1
	Efendi	5
	Hacı	1
	Kara	2
	Memiş	1
	Dertli	1
	Tülübaş	3
	Yavan	1
	Kel Efe	1
	Kabakçı	1
	Donlu	2
	Koca	2
Yağma	1	

Tablo 74- devamı

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Kalafat	Bayramzade	1
	Molla	1
	Hatip	1
	Kürsülü	1

Kalafat köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 225-227).

Tablo 75. Yağcılar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Yağcılar	Hacı	2
	Ak	1
	Efendi	7
	Köse	3
	Gökçe	1
	Hacı	2
	İvaz	1
	Sakallı	4
	Kara	3
	İmam	2
	Atranoslu	1
	Çanakçı	1
	Kara Bıçak	1
	Sarı	1
	Demirci	1
	Çunkılaz	1
Kocabaşlı	1	

Yağcılar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi, sakallı ve kara olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 229-232).

Tablo 76. Neyzan Köyü'nde Kullanılan Bigadiç Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Neyzan	Efendi	11
	Darendeli	1
	Çoban	4
	Hacı	2
	Kara	1
	Kulak	1
	Küçük	1
	Recebzade	1
	Kayış	1
	İnce	1
	Emez	1
	Atranoslu	2
	Kayık	1
	İmam	1
	Deli	1
	Koca	1
	Çelebi	1
Akça Kısraklı	1	

Neyzan köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s.235-238).

Tablo 77. Kadı Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Kadı	İmran Ağa	1
	Berber	2
	Efendi	12
	Koca	1
	Danacı	1
	Hacı	2
	Ardıç	1
	Sofu	1
	Tıfillı	1
	Macar	1
	Beynamaz	1

Kadı köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 239-241).

Tablo 78. Karamanlar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Karamanlar	Efendi	4
	Topal	1
	Hacı	1
	Kara	1
	Uzun	1
	Akbaşlar	1
	Kosdur	1
	Kuru	3
	Kadı	3

Karamanlar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın efendi, kuru, kadı olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 245-246).

Tablo 79. Doyran Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Doyran	Efendi	1
	Ağa	1
	Koca	3
	Çırak	1
	Deli	1
	Maruf	1
	Bey	1
	Kethüda	1
	Türk Ali	1

Doyran köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın koca olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 247-249).

Tablo 80. Taşkesiği Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Taşkesiği	Efendi	1
	Hacı	5
	Maruf	4
	Hatibzade	1
	Tuvana	1
	Eğri boyun	1
	Sulak	1
	Dilsizci	1
	Çakır	3
	Deli	1
	Köse	2
	Beşerevli	2
	Molla	2
	Demirci	1

Taşkesiği köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın hacı ve maruf olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 251-253).

Tablo 81. Davutlar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Davutlar	Efendi	2
	Küçük	1
	Sarı	1
	Şabimret	1
	Molla	1
	Hacı	5
	Koca	2
	Rençber	12
	Demirci	2
	Maruf	3
	Kobak	1
	Ekşi	1

Davutlar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın rençber olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 255-258).

Tablo 82. Göbel Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Göbel	Hacı	5
	Ağa	1
	Demirci	2
	Maruf	4
	Ak bıyık	4
	Şabnemret	2
	Arap	2
	Öksüz	1
	Başoğlu	2
	Molla	2
	Bayraktar	1
	Hamzaoğlu	4
	Çakır	2
	Kara	4
	Haytar	1
	Kart	1
	Türkmen	1
	Efendi	1
	Ayan	1
	Demircioğlu	2
	Tuvana	1
	Koca	4
Karaca	1	
İnce Kara	2	
Alemdar	1	

Göbel köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın hacı, maruf, ak bıyık, kara olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 261-268).

Tablo 83. Çekirdekli Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Çekirdekli	Efendi	2
	Karye	1
	İmamoğlu	1
	Dertli Oğlan	1
	Açık Baş	3
	Boduroğlu	3
	Hüdaoğlu	1
	Arıkoğlu	3
	Çelebi	1
	Çam	1
	Bandıroğlu	1
	Deli	1
	Düzücü	1
	Çobanoğlu	1
	Kabakoğlu	1
	Hacı	3
	Kara	3
	Çakır	1
	Keşkek	1
	Koca	3
	Molla	2
	Topal	1
	Çavuş	2
	Tümsek	1
	Manısalı	2
	Sağır	1
	Korucu	1
	Hatib	1
Zatun	1	
Gökçe	1	

Çekirdekli köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın koca, Arık oğlu, hacı, kara, açık baş, bodur oğlu olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 271-276).

Tablo 84. Baba Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
Baba	Molla	4
	Dülger	1
	Menar	1
	Hoşafcı	1
	Sarı	2
	Küloğlu	2
	Derman	1
	Çakır	1
	Turcalı	1
	Değmez	1
	Dogancalı	1
	Derviş	1
	Döşekçi	1
	Ökstüz	1
	Kobak	1
	Mısırlı	1
	İmam	1
	Kazan	1
	Topal	1
	Kayış	1
	Durdu	1
	Manav	1
	Alaf	1
	Maruf	1
	Berber	2
	Dibekçi	1
Avcı	1	
Bektaş	1	
Kazgancı	1	

Baba köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın molla olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 279-284).

Tablo 85. İlyaslar Köyü'nde Kullanılan Lakap ve Unvanlar

	Lakap/Unvan	Kullanım Sıklığı
İlyaslar	Efendi	2
	Çakır	2
	Yalak	1
	Bodur	2
	Bayraktar	1
	Demirci	3
	Hacı	4
	Kara	2
	Sarı	2
	Kırkağaçlı	1
	Kömürcan	1
	Hisar Köylü	1
	Çoban	1
	Çakmak	1
	Tortamış	1
	Zümre	1
	Koca	1
	Boğacı	1
	Emiroğlu	1
	Köse	2
	Kolcu	1
	Torunoğlu	1
	Ak Sakallı	1
	Telci	1
	Koca Bıyık	3
	Kart	1
Gökçe	1	
	Deli	1
	Denbaz	1

İlyaslar köyünde kullanılan lakap/unvanlara bakıldığında köyde en yaygın kullanılan lakap/unvanın hacı olduğu görülmektedir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 287-293).

Bigadiç'in köylerinin genelinde en yaygın lakap ve unvanlar ele alındığında köylerin genelinde efendi, ağa, -oğlu gibi lakapların yaygın olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır. Bununla birlikte molla ve hacı unvanlarının da çoğunlukla kullanıldığı değerlendirilmelidir.

Temettüt Defterlerinde "Efendi" ve "Oğlu" gibi lakapların kullanımı, Osmanlı toplumunda kişilerin sosyal statülerini ve aile bağlarını gösteren bir gelenek olarak kabul edilmektedir. "Efendi" unvanı, genellikle saygı duyulan ve toplumda yüksek statüye sahip olan kişilere veriliyordu. Bu, eğitilmiş, kültürel ve toplumsal açıdan statüsü yüksek kişileri ifade etmiş olabileceği yorumu yapılabilir. "Oğlu" ifadesi ise, bir kişinin ailesi ve kökenine vurgu yapmak için kullanılmaktaydı değerlendirilmesine ulaşılabilir. Osmanlı'da soyadı olmadığından dolayı oğlu ifadesi ve türlü lakaplar, kişilerin kimlikleri başta olmakla beraber toplumdaki yerlerini de ifade etmek amacıyla kullanılmaktaydı.

"Hacı" unvanı, genellikle hac ibadetini yerine getirmiş olan kişilere verilen bir unvan olarak karşımıza çıkmaktadır. "Molla" unvanı ise, medrese eğitimi almış veya dini alanda bilgi sahibi olan kişilere verilen unvanlar arasında olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

4.3.3. Tarlaların Dağılımı

Aşağıda yer alan tabloda, Bigadiç Temettuat Defterine kayıtlı olan köylerin toplam tarla dönümlerine yer verilmiştir (BOA.ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s.81-293).

Tablo 86. Bigadiç'in Köylerine Göre Tarlaların Dağılımı

Köy	Hane Sayısı	Tarla (Toplam Dönüm)
Işıklar	104	886
Kırca	14	116
Osmanca	21	101
Salmanlı	25	242
Durasılar	26	278
Balathı	21	98
Çam	28	374
Okçular	28	268
Adalı	30	291
Bekirler	36	354,5
Hisariçi	36	329

Tablo 86- devamı

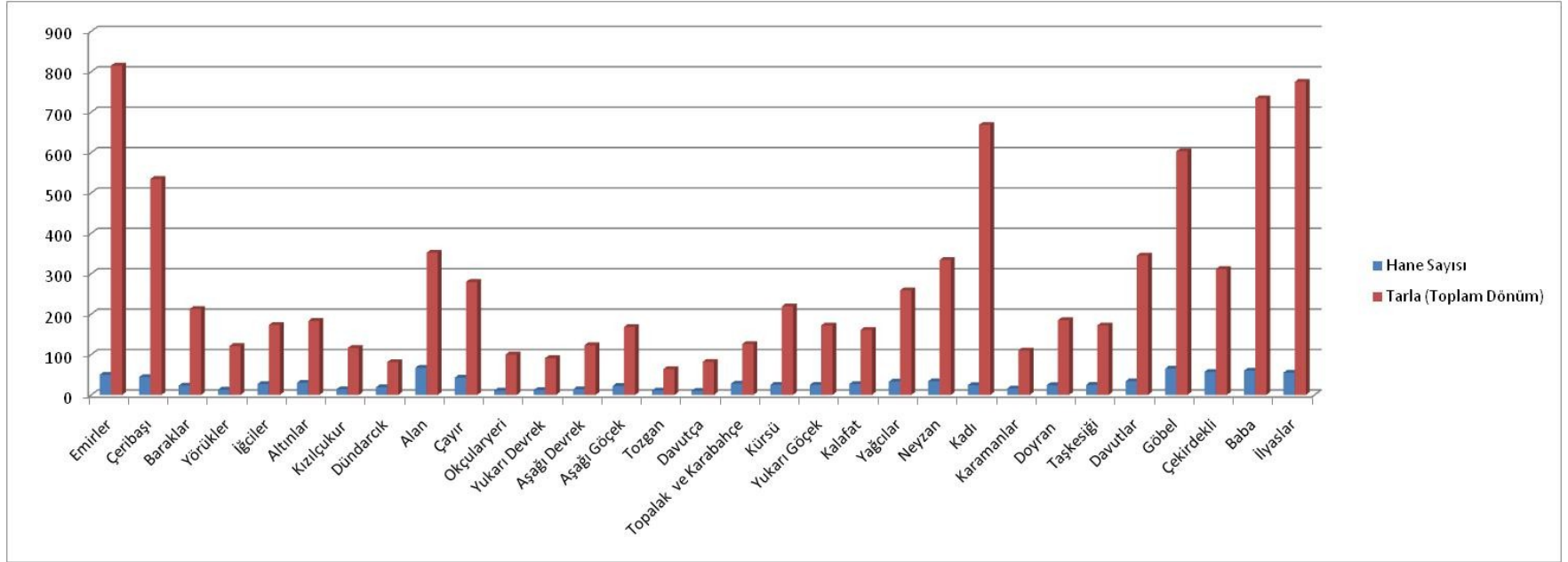
Köy	Hane Sayısı	Tarla (Toplam Dönüm)
Emirler	50	815
Çeribaşı	44	534,5
Baraklar	23	213
Yörükler	13	121
İğciler	27	173
Altınlar	30	183
Kızılçukur	14	116
Dündarcık	19	81
Alan	67	352
Çayır	43	279,5
Okçularyeri	11	100
Yukarı Devrek	12	91
Aşağı Devrek	14	123
Aşağı Göçek	22	168
Tozgan	11	64
Davutça	10	82
Topalak ve Karabahçe	28	126
Kürsü	25	219
Yukarı Göçek	25	172
Kalafat	27	161
Yağcılar	33	259
Neyzan	34	334
Kadı	24	668,5
Karamanlar	16	110
Doyran	24	185
Taşkesiği	25	172
Davutlar	34	345
Göbel	65	603
Çekirdekli	57	311,5
Baba	60	734
İlyaslar	55	775

Yukarıdaki tabloda köylere ait hane sayısı ve köyde bulunan toplam tarla dönümü görülmektedir. Genel olarak tarlalara bakarak, her köye ait tarla olduğu ve bölgenin de köy olduğu düşünüldüğünde halkın büyük bir kısmının tarım ile ilgilendiği yorumuna ulaşılabilmektedir. Osmanlı döneminde, özellikle Anadolu'nun kırsal bölgelerinde tarım önemli bir geçim kaynağıydı ve bu nedenle toprak

barındırma ve tarla büyüklükleri, köylerin ekonomik durumu hakkında çıkarım yapma konusunda önemli bir etken olarak değerlendirmektir. Bigadiç, Marmara Bölgesi'ne yakın bir yer olup, tarıma elverişli topraklara sahip bulunmaktadır. Köylerin bu bölgede olduğu düşünüldüğünde tarım bakımından verimli araziler olabilecekleri yorumu yapılabilir. Tablo incelendiğinde en fazla toplam dönüme sahip olan köyün 886 dönümlü Işıklar köyü olduğu görülmektedir. Daha sonrasında bu köyü sırası ile 815 dönümlü Emirler, 775 dönümlü İlyaslar köyü, 734 dönüm ile Baba köyü ve 603 dönüm ile Göbel köyü takip etmektedir. En az toplam dönüme sahip olan köyler ise 61 dönümlü Tozgan köyü, 81 dönümlü Dündercık köyü, 82 dönümlü Davutça köyü ve 98 dönümlü Balatlı köyü olarak değerlendirilmektedir. Arazilerin büyüklüğünden tarım yapıldığı çıkarıma ulaşmak mümkündür fakat ekilen ürünün çeşidi ve miktarı gibi bilgilere ulaşamamaktadır.

Genel olarak ise bölgenin bulunmuş olduğu coğrafi konumu göz önüne alınarak Bigadiç'in köylerinin verimli tarım arazilerine sahip olduğu değerlendirilmesine ulaşmak mümkündür.

Grafik 1. Bigadiç'in Köylerindeki Tarla Sayısı

Yukarıda yer alan grafiğe bakıldığında 886 dönüm tarla ile en yüksek tarla dönümüne sahip olan köyün Işıklar köyü olduğu görülmektedir. 64 dönüm tarla ile en düşük tarla dönümüne sahip olan köy ise Tozgan köyüdür. Grafiğin tamamına bakıldığında Bigadiç'in bütün köylerinin tarla arazisine sahip olduğu görülmektedir.

4.3.4. Bağ- Bahçe ve Kuru Sayısı

Aşağıda yer alan tabloda Bigadiç Temettuat Defterine göre defterde bulunan köylerin bağ, bahçe ve kuru sayısına yer verilmiştir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 81-293).

Tablo 87. Bigadiç'in Köylerinin Bağ, Bahçe ve Kuru Sayısı

(Adet/Dönüm)	Bağ	Bahçe	Kuru
İşıklar	93	46	10
Kırca	93	45	10
Osmanca	19	12	21
Salmanlı	19	4	1
Durasılar	56	6	-
Balathı	31	13	-
am	38	21	28
Okçular	33	18	-
Adalı	40	26,2	-
Bekirler	38	31,5	-
Hisariçi	60	40,5	-
Emirler	70,5	15	1
Çeribaşı	77	16	-
Baraklar	23	12	-
Yörükler	16	-	-
İğciler	36	20,5	-
Altınlar	28,5	7	-
Kızılçukur	192	2	-
Dündarcık	46	1	-
Alan	22	1	-
Çayır	36	11	-
Okçularyeri	13,5	-	-
Yukarı Devrek	10	-	-
Aşağı Devrek	13	-	-
Aşağı Göçek	43	4	-
Tozgan	12	7	-
Davutça	11	6	-
Topalak ve Karabahçe	36	-	-
Kürsü	32	10	-
Yukarı Göçek	34	-	-
Kalafat	33	16	-
Yağcılar	32	17	-
Neyzan	63	16	-
Kadı	23	2	-
Karamanlar	8	12	-

Tablo 87- devamı

(Adet/Dönüm)	Bağ	Bahçe	Koru
Doyran	34	8	-
Taşkesiği	54	5	-
Davutlar	105	15	-
Göbel	118	60	-
Çekirdekli	115	40	-
Baba	98	10	-
İlyaslar	182	30	-

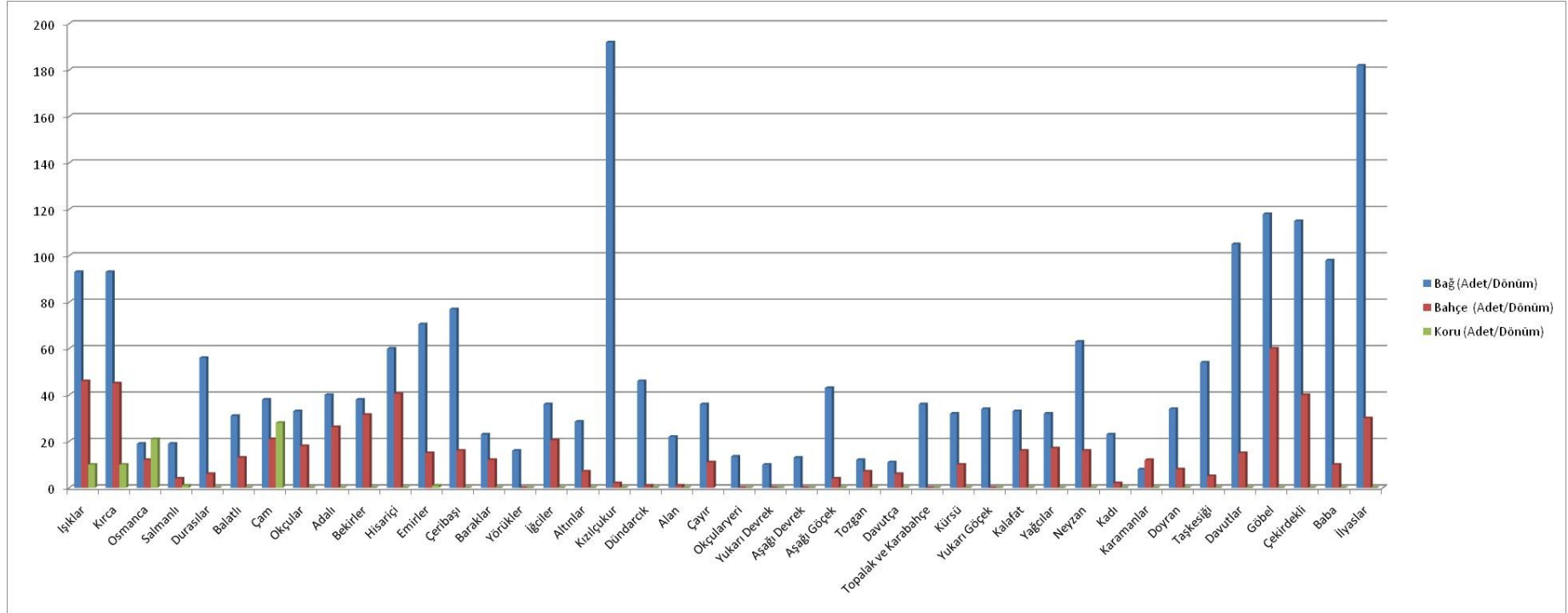
Yukarıdaki tabloda Bigadiç'e ait bulunan köylerin sahip oldukları bahçe, bağ ve koru bilgisi verilmiştir. İlk olarak bağ verilerini yorumladığımızda Kızılçukur köyünün 192 dönüm ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu bilgi doğrultusunda köyde önemli bir bağcılık faaliyetinin olduğu yorumu yapılabilir. Bağcılık üzüm yetiştiriciliği olduğundan dolayı pekmez üretiminin yapıyor olabileceği yorumuna ulaşılabilir. Bununla birlikte bağcılık bir geçim kaynağı olarak yapılabileceği gibi insanların tüketim ihtiyacını karşılamaya yönelik yapılan bir üretimde olabilir değerlendirmesine ulaşmak mümkündür. Daha sonra 182 dönümle İlyaslar köyü, 118 dönümle Göbel köyü, 115 dönümle Çekirdekli köyü ve 93 dönümle Işıklar köyü gelmektedir. Bu köyler için Kızılçukur köyüne yapılmış olan değerlendirmelerin benzerini yapmak mümkündür. Köylerin hemen hepsinin bahçesinin bulunması sebze ve meyve yetiştiriciliği yapıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sıralamaya baktığımızda ise en fazla bahçenin 60 dönüm ile Göbel köyünde mevcut olduğu görülmektedir. Sonrasında 46 dönümle Işıklar, 40 dönümle Çekirdekli, 40 dönümle Hisariçi, 30 dönümle İlyaslar köyü ilk sıralarda yer alan köyleri oluşturmaktadır. Her köyün bahçesinin olması, yaşanan yerin köy olduğu da göz önüne alınarak insanların kendi sebze ve meyve üretimlerini yaptıklarına dair bir gösterge olabilmektedir.

Verilen değerlerde koru durumuna baktığımızda ise her köyde koru olmadığı genellemesi yapılabilir. En fazla koru 28 dönümle Çam köyünde bulunmaktadır. Sonrasında 21 dönümle Osmanca köyü, 10 dönümle Işıklar köyü, yine 10 dönüm ile Kırca köyü ve 1 dönümle Emirler köyü gelmektedir. Koru bulunan köyler buraları ile sınırlıdır.

Korunun ağaçlık, ormanlık alanlar olduğu düşünüldüğünde bu köylerin arazi yapısı olarak engebeli, dağlık bir araziye ve yerleşim yerlerine sahip olabilecekleri

değerlendirmesine ulaşılabilir. Buradan hareketle Bigadiç'in köylerinin büyük bir kısmının düzlük veya ova olabileceği şeklinde bir değerlendirmeye ulaşmak mümkündür. Diğer taraftan, Çam köyünün adının çam olması ise korunun fazla olması ile ilgili olabilir yorumuna da buradan ulaşmak mümkün olabilmektedir.

Genel olarak, köylerin bulunduğu Marmara bölgesi ılıman bir iklime sahip olmasının da etkisiyle köylerde bağcılık ve bahçecilik faaliyetleri için uygun bir ortamın bulunduğu değerlendirilmesine ulaşmak mümkündür.

Grafik 2. Bigadiç'in Köylerinde Bağ-Bahçe-Koru Dağılımı

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde Göbel köyünün 118 dönüm bağ ve 60 dönüm bahçe ile en yüksek bağ ve bahçe oranına sahip olan köy olduğu görülmektedir. Kuru bakımından değerlendirildiğinde en yüksek oranın 28 dönüm ile Çam köyünde olduğu görülmektedir. Çam köyü, Osmanca köyü, Işıklar köyü, Kırca köyü ve Emirler köyü dışındaki köylerin ise korusunun bulunmadığı grafikten anlaşılmaktadır.

4.3.5. Hayvanlar

Aşağıda yer alan tabloda Bigadiç Temettuat Defterine göre köylerde bulunan hayvan sayısına yer verilmiştir (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 81-293).

Tablo 88. Bigadiç'in Köylerinin Hayvan Sayısı

Baş/Kovan	Camus	Eşek/Sıpa	Sığır	Keçi	Arı	At-Kısrak-Tay
Işıklar	99	1	277	20	46	9
Kırca	-	17	177	6	15	30
Osmanca	20	12	63	-	4	2
Salmanlı	25	1	85	82	40	2
Durasılar	4	3	150	179	59	23
Balath	10	-	67	-	80	-
Çam	7	-	66	-	31	-
Okçular	2	-	147	114	11	-
Adalı	8	-	107	230	15	-
Bekirler	6	23	150	221	29	4
Hisariçi	3	25	134	12	76	2
Emirler	48	50	140	30	73	2
Çeribaşı	14	28	179	4	37	1
Baraklar	-	11	179	54	12	-
Yörükler	6	13	72	-	11	-
İğciler	-	18	88	105	26	20
Altınlar	-	16	98	68	18	9
Kızılçukur	-	12	79	195	-	1
Dündercık	-	13	81	139	14	2
Alan	-	34	305	1641	53	15
Çayır	-	32	163	496	43	11
Okçularyeri	-	1	78	40	10	5
Yukarı Devrek	-	3	57	86	5	6
Aşağı Devrek	-	10	84	121	22	23
Aşağı Göçek	-	16	138	564	13	7
Tozgan	-	3	55	-	2	1
Davutça	-	2	46	-	2	6
Topalak ve Karabahçe	-	18	158	370	24	5
Kürsü	-	15	96	168	20	8
Yukarı Göçek	-	18	50	101	23	4
Kalafat	-	14	370	21	11	5
Yağcılar	4	15	124	59	24	9
Nayzan	21	30	146	192	54	3
Kadı	26	16	99	106	21	7
Karamanlar	-	9	55	46	36	3
Doyran	34	14	28	29	17	2

Tablo 88- devamı

Baş/Kovan	Camus	Eşek/Sıpa	Sığır	Keçi	Arı	At-Kısrak-Tay
Taşkesiği	49	17	65	150	13	18
Davutlar	58	23	56	91	31	42
Göbel	83	36	52	10	-	10
Çekirdekli	64	30	50	-	10	5
Baba	75	10	45	114	5	-
İlyaslar	67	20	50	-	36	-

Yukarıdaki tabloda Bigadiç'in köylerinde bulunan camus, eşek-sıpa, sığır, keçi, arı ve at-kısrak-tay hayvanlarının mevcudiyetini gösteren tablo bulunmaktadır.

Tablo incelendiğinde camusun en fazla 99 baş ile Işıklar köyünde bulunduğu belirtilmektedir. Sonrasında sırası ile 83 baş ile Göbel köyünde, 75 baş ile Baba köyünde, 67 baş ile İlyaslar köyünde, 49 baş ile Taşkesiği köyünde, 48 baş ile Emirler köyünde bulunduğu değerlendirilmesine ulaşılabilmektedir. Davutça, Topalak ve Karabahçe, Aşağı Göçek, Kürsü, Kalafat, Kırca, Baraklar, İğciler, Altınlar, Kızılçukur, Alan, Çayır, Dündarcık, Okçular, Yukarı Devrek, Aşağı Devrek köylerinde ise camusun bulunmadığı görülmektedir. Camusun çift sürmede ve yük taşımada kullanıldığı bilinmektedir. Belirtildiği gibi camusun sayıca fazla olduğu köylerde çift sürmek için veya yük taşımak için kullanıldığı değerlendirilmesi yapılabilir. Belirtildiği üzere, camus bulunmayan köylerde ise çift sürülmediği, bulunan arazilerini işlemedikleri veya belirli bir süre için nadasa bırakmış olabilecekleri değerlendirilmesine ulaşılabilmektedir.

Eşek-sıpa hayvanlarının bulunması bakımından köyler değerlendirildiğinde en fazla eşek-sıpa bulunan köy 72 baş ile Yörükler köyündedir. Sonrasında sırası ile 50 baş ile Emirler köyü, 36 baş ile Göbel köyü, 34 baş ile Alan köyü, 32 baş ile Çayır köyü ve 30 baş ile Çekirdekli köyü gelmektedir. Balatlı, Çam, Okçular, Adalı köylerinde eşek-sıpa bulunmamaktadır. Yük taşımacılığında ve kısa mesafelerde ulaşım için kullanıldığı düşünülmemiz eşek-sıpanın bu köylerde bulunmamasından hareketle, yerine camus veya at-kısrak-tayın kullanıldığı değerlendirilmesine ulaşılabilmektedir.

Köyler sahip oldukları sığır bakımından değerlendirildiğinde 370 baş ile Kalafat köyü en çok sığır besleyen köy olarak ortaya çıkmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi Kalafat köyünde camus bulunmaması tarım arazilerini işlemedikleri yorumunun yapılmasına neden olmuştur. Bunda dolayı Kalafat köyünde çok sayıda

beslenen sığırın mera hayvancılığı yolu ile beslendiği değerlendirilmesine ulaşılabilmektedir.

Sığır sayısının çok olduğu diğer köyler sırası ile 305 baş ile Alan köyü, 277 baş ile Işıklar köyü, 179 baş ile Baraklar köyü, 179 baş ile Çeribaşı köyü, 177 baş ile Kırca köyüdür. Köylerin tamamına bakıldığında sığırın bulunmadığı köyün olmadığı bilgisine ulaşılmaktadır. Buradan hareketle insanların temel geçim kaynaklarından biri olan hayvancılığın Bigadiç'in köylerinin tamamında yapılmakta olduğu bilgisine ulaşılmaktadır.

Küçükbaş hayvancılık içerisinde değerlendirilen, keçi verilerini yorumladığımızda en fazla 1641 baş ile Alan köyünde yetiştirilmekte olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Keçi sayısının fazla olmasından dolayı bu köyün Yörük olabileceği yorumu yapılabilir. Keçi sayısı fazla olan köylere baktığımızda sırasıyla, 546 baş ile Aşağı Göçek köyü, 496 baş ile Çayır köyü, 370 baş ile Tapar ve Karabahçe köyü, 271 baş ile Kalafat köyü, 221 baş ile Bekirler köyü, 195 baş ile Kızılçukur köyü, 179 baş ile Durasılar köyü yer almaktadır. Bununla birlikte tablodaki verilerden Osmanca köyü, Balatlı köyü, Çam köyü, Yörükler köyü, Tozgan köyü, Davutça köyü, Çekirdekli köyü ve İlyaslar köyünde keçi yetiştiriciliğinin yapılmadığı bilgisine ulaşılmaktadır. Bu köyler dışındaki kalan köylerde tabloda belirtilmiş olan verilerde de görüldüğü üzere keçi yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Keçinin daha çok dağlık arazilerde yetişmesinden dolayı keçi yetiştirilen köylerin arazinin dağlık ve engebeli olduğu değerlendirilmesine ulaşılmaktadır.

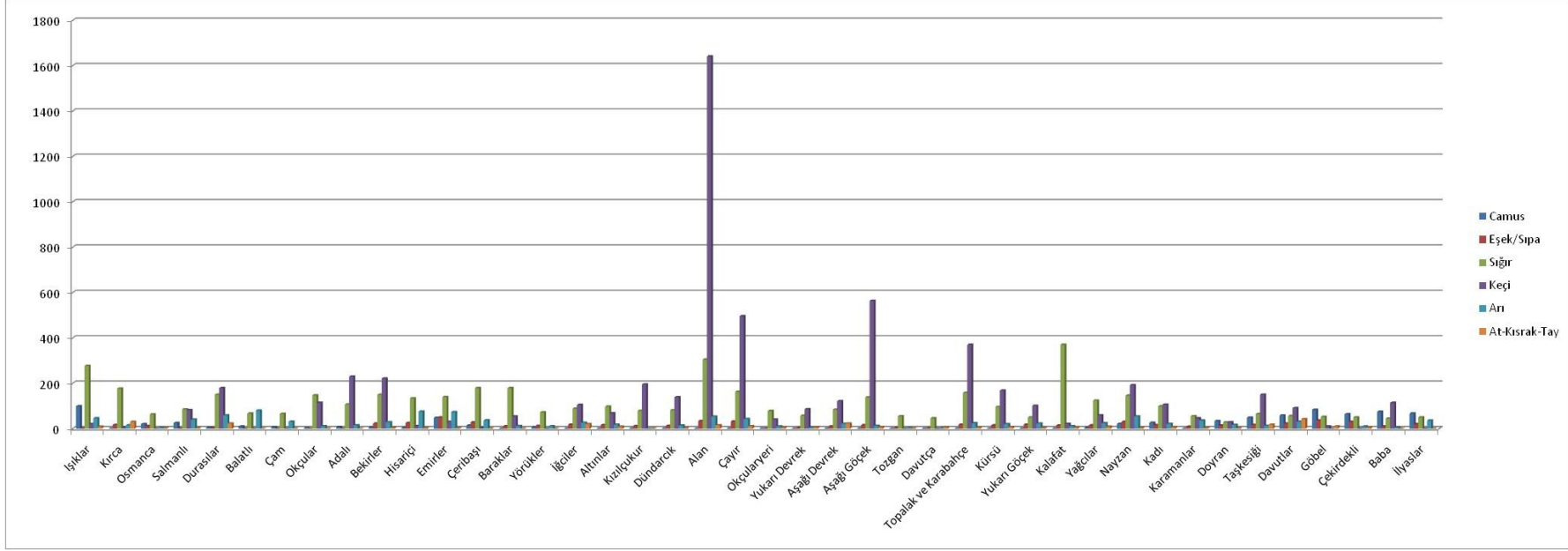
Tablodaki veriler doğrultusunda arı yetiştiriciliğinin de çoğunlukla her köyde yapıldığı görülmektedir. 80 kovan ile en çok Balatlı köyünde yetiştirilmektedir. Sonrasında sırasıyla 76 kovan ile Hisariçi köyü, 73 kovan ile Emirler köyü, 59 kovan ile Durasılar köyü, 53 kovan ile Alan köyü yer almaktadır. Arı yetiştiriciliğinin yapılmadığı köyler Kızılçukur ve Göbel'dir. Diğer köylerde arı yetiştiriciliği tabloda görüldüğü üzere yapılmaktadır. Arı yetiştiriciliğinin köylerin hemen hepsinde yapılıyor olması balın o tarihlerde halen tatlı ihtiyacını temin eden temel bir unsur olmasına bağlıdır.

At-kısrak-tayın yük ve binek hayvanı olduğu bilinmektedir. Tabloda görüldüğü üzere Bigadiç'in köylerinin çoğunluğunda at-kısrak-tayın bulunduğu görülmektedir. Bu bilgi doğrultusunda köyde bulunan insanların bu hayvanı yük ve

binek aracı olarak kullandıkları değerlendirmesine ulaşılabılır. En fazla at-kısrak-tayın 42 baş ile Davutlar köyünde ve 30 baş ile Kırca köyünde olduğu görölmektedir. Davutlar köyü ve Kırca köyünde oranın yüksek olması bu köylerin Bigadiç'e uzak mesafede bulunuyor olabileceği yorumu ile açıklanabilir. Balatlı köyü, Çam köyü, Okçular köyü, Adalı köyü, Baraklar köyü, Yörükler köyü, Baba köyü ve İlyaslar köyünde at-kısrak-tayın bulunmadığı görölmektedir. Bu köylerin yük ve binek hayvanı olarak başka bir hayvandan faydalanmış olabilecekleri yorumuna ulaşmak mümkündür.

Bigadiç'in 1844-1845 yıllarına ait tutulan Temettuat Defterinden anlaşıldığı üzere, köylerin tamamında toplam 733 baş camus, 592 baş eşek-sıpa, 4172 baş sığır, 4547 baş keçi, 1115 kovan arı, 272 baş at-kısrak-tayın bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda Bigadiç'in köylerinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yapıldığı, küçükbaş ve büyükbaş oranlarının birbirine yakın olmakla beraber küçükbaş yetiştiriciliğın biraz daha ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Bunun nedeni bölgede yaşayan halkın yörük veya manav olmasına göre yetiştirilen hayvanların türünde değışiklik göstermesi ile açıklanabilir.

Grafik 3. Bigadiç'in Köylerinde Hayvan Türleri ve Sayılarının Dağılımı

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde en fazla camusun 99 baş ile Işıklar köyünde, eşek-sıpanın 72 baş ile Yörükler köyünde, sığırın 370 baş ile Kalafat köyünde, keçinin 1641 baş ile Alan köyünde, arının 80 kovan ile Balatlı köyünde, at-kısrak-tayın 42 baş ile Davutlar köyünde olduğu görülmektedir.

4.3.6. Ödenen Vergiler

Bigadiç'e ait olan 7292 numaralı Temettuat Defterine göre 1844-1845 yılları arasında Bigadiç'in köylerinin ödemiş olduğu vergiler, köylerin yekun kıymeti, hayvanatı kıymeti ve temettuatı kıymetlerine aşağıda her köy için ayrı olarak yer verilmiştir.

Işıklar: Köyün Yekun kıymeti 240128,5, Emlak kıymeti 98832,5, Hayvanatı kıymeti 66066, Temettuatı kıymeti 80230 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 19568,5 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 94).

Kırca: Köyün Yekun kıymeti 31467,5, Emlak Kıymeti 1862,5, Hayvanatı kıymeti 20455, Temettuatı kıymeti 9150 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 2560 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 98).

Osmanca: Köyün Yekun kıymeti 27419, Emlak kıymeti 4725, Hayvanatı kıymeti 10364, Temettuat kıymeti 12330 ve Tahsis edilen vergi senevileri 3590 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 103).

Salmanlı: Köyün Yekun kıymeti 40670,5, Emlak kıymeti 8672,5, Hayvanatı kıymeti 18098, Temettuat kıymeti 13900 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 4036 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 108).

Durasılar: Köyün Yekun kıymeti 39495,5, Emlak kıymeti 5082,5, Hayvanatı kıymeti 22213, Temattuatı kıymeti 12200 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 5522 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 112).

Balatlı: Köyün Yekun kıymeti 23998, Emlak kıymeti 8888, Hayvanatı kıymeti 9110, Temettuatı kıymeti 6000 ve Tahsis edilen vergi senevileri 1930 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 116).

Çam: Köyün Yekun kıymeti 49781, Emlak kıymeti 13980, Hayvanatı kıymeti 13401, Temettuatı kıymeti 16400 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 3220 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 120).

Okçular: Köyün Yekun kıymeti 36787, Emlak kıymeti 6697, Hayvanatı kıymeti 14590, Temettuatı kıymeti 13500 ve Tahsis edilen vergisi senevileri 5420 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 126).

Adalı: Köyün Yekun kıymeti 49608, Emlak kıymeti 12234, Hayvanatı kıymeti 18224, Temettuatı kıymeti 13150 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 4315 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 130).

Bekirler: Köyün Yekun kıymeti 48216,5, Emlakı kıymeti 9374,5, Hayvanatı kıymeti 22532, Temettuatı kıymeti 16200 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 3347 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 135).

Hisariçi: Köyün Yekun kıymeti 26663, Emlak kıymeti 10536, Hayvanatı kıymeti 12492, Temettuatı kıymeti 13635 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 4220 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 142).

Emirler: Köyün Yekun kıymeti 70826, Emlak kıymeti 16798, Hayvanatı kıymeti 25188, Temettuatı kıymeti 28900 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 10737 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 151).

Çeribaşı: Köyün Yekun kıymeti 63790, Emlak kıymeti 13492, Hayvanatı kıymeti 37418, Temettuatı kıymeti 12770 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 4010 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 158).

Baraklar: Köyün Yekun kıymeti 19197, Emlak kıymeti 4243, Hayvanatı kıymeti 7379, Temettuatı kıymeti 7575 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1731 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 161).

Yörükler: Köyün Yekun kıymeti 20639, Emlak kıymeti 5852, Hayvanatı kıymeti 8737, Temettuatı kıymeti 6050 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1432 kuruştur. (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 164).

İğciler: Köyün Yekun kıymeti 31225, Emlak kıymeti 3778, Hayvanatı kıymeti 16057, Temettuat kıymeti 11390 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 2915 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 169).

Altınlar: Köyün Yekun kıymeti 28314,5, Emlak kıymeti 4906,5, Hayvanatı kıymeti 11558, Temettuatı kıymeti 11850 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 3897,5 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 174).

Kızılçukur: Köyün Yekun kıymeti 60701, Emlak kıymeti 2860, Hayvanatı kıymeti 10591, Temettuatı kıymeti 7250 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1995 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 177).

Dündarcık: Köyün Yekun kıymeti 22461,5, Emlak kıymeti 4127,5, Hayvanatı kıymeti 9684, Temettuatı kıymeti 8650 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 2091 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s.182).

Alan: Köyün Yekun kıymeti 93766, Emlak kıymeti 8523, Hayvanatı kıymeti 50328, Temettuatı Kıymeti 34195 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 7458 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 189).

Çayır: Köyün Yekun kıymeti 57977, Emlak kıymeti 5973, Hayvanatı kıymeti 30904, Temettuatı Kıymeti 21100 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 2239 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 196).

Okçularyeri: Köyün Yekun kıymeti 17687, Emlak kıymeti 2332, Hayvanatı kıymeti 8055, Temettuat kıymeti 7300 ve Tahsis kılınan vergiyi senevileri 1780 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 200).

Yukarı Devrek: Köyün Yekun kıymeti 14945, Emlak kıymeti 1937, Hayvanatı kıymeti 9108, Temettuatı kıymeti 5900 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 2072 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 203).

Aşağı Devrek: Köyün Yekun kıymeti 19510, Emlak kıymeti 3369, Hayvanatı kıymeti 7691, Temettuatı kıymeti 8450 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 3505 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 207).

Aşağı Göçek: Köyün Yekun kıymeti 50117,5, Emlak kıymeti 4902,5, Hayvanatı kıymeti 33690, Temettuat kıymeti 11525 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1920 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 210).

Tozgan: Köyün Yekun kıymeti 10078,5, Emlak kıymeti 1450,5, Hayvanatı kıymeti 3128, Temettuat kıymeti 5500 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1600 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 212).

Davutça: Köyün Yekun kıymeti 7885, Emlak kıymeti 1058, Hayvanatı kıymeti 3877, Temettuat kıymeti 2950 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 570 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 214).

Topalak ve Karabahçe: Köyün Yekun kıymeti 32298,5, Emlak kıymeti 3388,5, Hayvanatı kıymeti 14710, Temettuat kıymeti 11500 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1140 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 218).

Kürsü: Köyün Yekun kıymeti 23312,5, Emlak kıymeti 3288,5, Hayvanatı kıymeti 9894, Temettuat kıymeti 10130 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1979 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 220).

Yukarı Göçek: Köyün Yekun kıymeti 23312,5, Emlak kıymeti 3288,5, Hayvanatı kıymeti 9894 Temettuat kıymeti 10130 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1979 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 223).

Kalafat: Köyün Yekun kıymeti 38837, Emlak kıymeti 4355, Hayvanatı kıymeti 19582, Temettuat kıymeti 14900 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 3935 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 227).

Yağcılar: Köyün Yekun kıymeti 32892, Emlak kıymeti 5896,5, Hayvanatı kıymeti 11949, Temettuat kıymeti 15050 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 3595 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 232).

Neyzan: Köyün Yekun kıymeti 67848, Emlak kıymeti 20340, Hayvanatı kıymeti 28057, Temettuat kıymeti 18450 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 6410 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 238).

Kadı: Köyün Yekun kıymeti 52642,5, Emlak kıymeti 13280,5, Hayvanatı kıymeti 24112, Temettuat kıymeti 15250 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 3605 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 241).

Karamanlar: Köyün Yekun Kıymeti 19627, Emlak Kıymeti 3065, Hayvanat Kıymeti 8262, Temettuat kıymeti 8300 ve Tahsis edilen vergiyi senevileri 1369 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 246).

Doyran: Köyün Yekun kıymeti 27771,5 Emlak kıymeti 6152,5 Hayvanatı kıymeti 9509 Temettuat kıymeti 12110 Tahsis edilen vergiyi senevileri 2480 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 249).

Taşkesiği: Köyün Yekun kıymeti 38139,5 Emlak kıymeti 6809,5 Hayvanatı kıymeti 15110 Temettuat kıymeti 16220 Tahsis edilen vergiyi senevileri 3405 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 253).

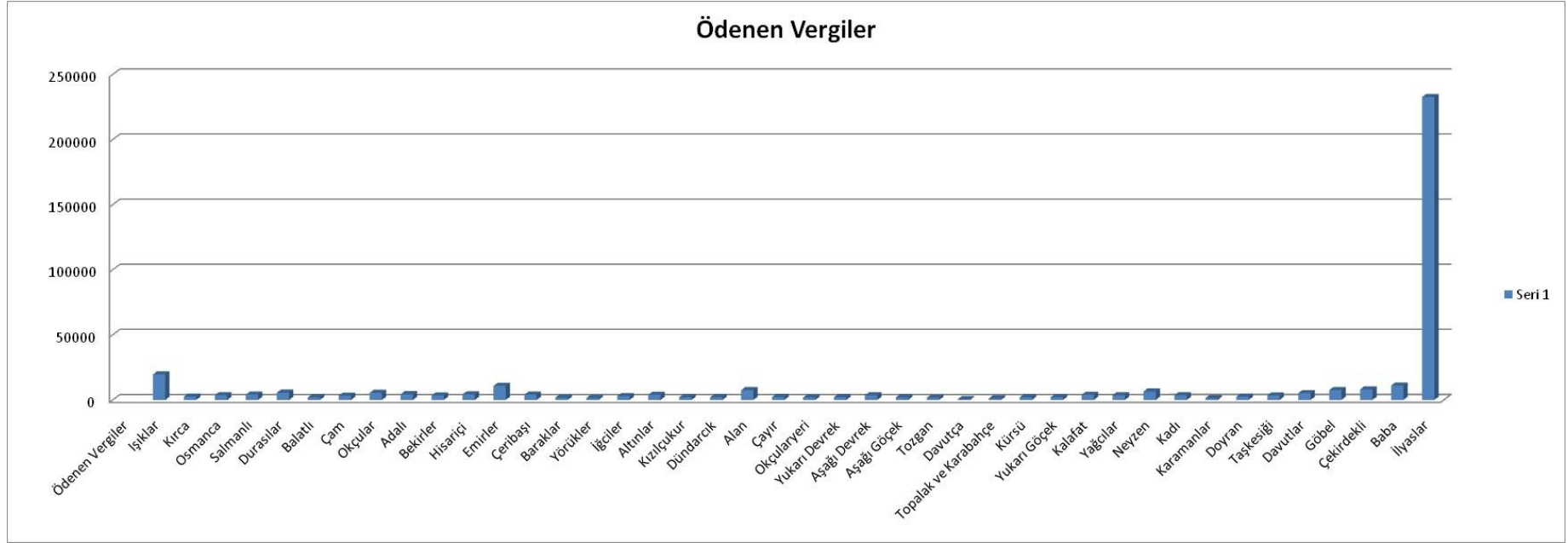
Davutlar: Köyün Yekun kıymeti 56568 Emlak kıymeti 6136 Hayvanatı kıymeti 29252 Temettuat kıymeti 21180 Tahsis edilen vergiyi senevileri 5165,5 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 258).

Göbel: Köyün Yekun kıymeti 71634 Emlak kıymeti 9413 Hayvanatı kıymeti 31581 Temettuat kıymeti 30640 Tahsis edilen vergiyi senevileri 7546 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 268).

Çekirdekli: Köyün Yekun kıymeti 78296 Emlak kıymeti 20940 Hayvanatı kıymeti 27431 Temettuat kıymeti 29925 Tahsis edilen vergiyi senevileri 8091 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 276).

Baba: Köyün Yekun kıymeti 98164 Emlak kıymeti 23730,5 Hayvanatı kıymeti 44029 Temettuat kıymeti 30405 Tahsis edilen vergiyi senevileri 11025 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 284).

İlyaslar: Köyün Yekun kıymeti 2817086 Emlak kıymeti 875052,5 Hayvanatı kıymeti 1017974 Temettuat kıymeti 926061 Tahsis edilen vergiyi senevileri 232596,5 kuruştur (BOA. ML. VRD. TMT. d. nr. 7292, s. 293).

Grafik 4. Bigadiç'in Köylerinden Toplanan Toplam Vergiler

Yukarıda yer alan grafiğe bakıldığında en fazla yekun kıymetine 2817086 kuruşla İlyaslar köyünün sahip olduğu görülmektedir. Emlak kıymeti 875052,5 kuruş, hayvanatı kıymeti 1017974 kuruş, temettuat kıymeti 926061 kuruş olan İlyaslar köyü Bigadiç'in köyleri içerisinde en yüksek oranlara sahip olan köy olarak görülmektedir.

Bigadiç'in köylerinden toplanan vergi açısından değerlendirildiğinde en yüksek vergi oranı 232596,5 kuruş ile İlyaslar köyünden tahsis edildiği görülmektedir. En az vergi oranının ise 570 kuruş ile Davutça köyünden tahsis edildiği anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Yapılan çalışma, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defterinin incelenmesi üzerine gerçekleştirilmiştir. Defter hicri 1260-1261 miladi 1844-1845 yıllarını kapsamaktadır. Bu defterde yer alan köylerde yaşayanların unvanları, lakapları, nüfusları, tarım faaliyetleri, hayvan varlıkları, ödedikleri vergi bedelleri incelenerek sosyal ve ekonomik açıdan değerlendirilmiştir.

Temettuat Defteri incelendiği zaman genel olarak kaydı tutulan hane reislerinin adlarının dini özellikte olduğu görülmektedir. Hane reislerinin unvanları ise genel olarak Hacı, Molla gibi dini, Ağa ya da Bey gibi statü bildiren unvanlardır. Bunların yanı sıra Kara, Topal, Deli, Tülübaş ve benzeri gibi fiziki unsurlar ve Demirci gibi yaptığı meslekler ile ilgili olarak anılan pek çok lakap görülmektedir.

Köylerde, deftere kaydedilmiş hane reislerinin pek çoğunun belirli düzeyde toprağı ve mal varlığı olduğu görülmektedir. Bu topraklar bağ ve tarla olarak iki farklı şekilde deftere kayıt edilmiştir. Temettuat Defterinde yer almakta olan bilgilerden Bigadiç'in köylerinde yaşayan halkın daha çok hayvancılık ve tarım ile geçimlerini temin ettikleri ortaya çıkmıştır. Hemen hemen her hanede sığır, inek ve öküz gibi hayvanlar bulunmakta olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber keçinin küçükbaş hayvan olarak varlığının büyükbaştan biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Köylerde kaydı tutulmuş olan hane sahiplerinin pek çoğunun arı kovanları bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple, o dönemde insanların hala balı tatlı olarak tüketiyor olması etkili olmuş olabilir değerlendirmesine ulaşılabılır.

Bigadiç'in köylerinden tahsis edilen vergi sistemi incelendiği zaman askerler, imamlar, hatipler, sabiler, hizmetkarlar, muhtarlar, fakirler, yetimler ve yaşlılardan Osmanlı vergi kanunları uygulanarak vergi alınmadığı görülmüştür. İmam ve hatip gibi kişilerden vergi alınmaması durumu bu kişilerin askeri olmalı ile açıklanabilir.

Bigadiç'in köylerinin sosyal ve iktisadi yapısının incelenmesinin yapıldığı bu çalışmada, 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defteri çevrilmiş, incelenmiş ve mukayeseli tahlili yapılmıştır.

Ancak defterde yer alan kayıtlar kesin ve mutlak bilgiler içermemektedir. Bunun nedeni ise hesaplamaların yapılırken yalnızca vergi yükümlülüğü bulunan hane reislerinin bilgilerinin verilmesidir.

Balıkesir Bigadiç'in köyleri 7292 numaralı Temettuat Defterine göre incelendiğinde nüfus özellikleri olarak 104 hanesi bulunan Işıklar köyü tahmini 520 kişilik nüfusu ile en büyük köy olduğu, Davutça köyünün ise 10 hane ile tahmini 50 kişilik bir nüfusa sahip olduğu ve en küçük köy olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Defterde yer alan köylerin toplam tahmini nüfusu ise 6840 kişi olarak bulunmaktadır.

Sosyal ve iktisadi açıdan köyler incelendiğinde, köylerdeki halkın temel geçim kaynağının hayvancılık ve tarım olduğu görülmektedir. Tutulan kayıtlardan her köyün tarla arazisine sahip olduğu görülmektedir. En fazla toplam tarla dönümünün 886 dönüm ile Işıklar köyüne ait olduğu tespit edilmiştir. Sonrasında 775 dönüm İlyaslar köyü ve 734 dönüm ile Baba köyü gelmektedir. Kaydı tutulmuş olan 42 tane köyün toplam tarla dönümü ise 10.625,5 dönüm olarak hesaplanmaktadır. Bunun yanında her köye ait bağ ve bahçelerinin olduğuna dair bilgiye ulaşılmaktadır. En fazla bağ 192 dönüm ile Kızılçukur köyünde ve en fazla bahçe 60 dönüm ile Göbel köyünde bulunmaktadır. Korunun ise en büyük oranla 28 dönüm ile Çam köyünde olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Çam köyü, Osmanca köyü, Kırca köyü, Işıklar köyü ve Emirler köyü dışındaki köylerin ise korusu bulunmamaktadır. Bölgenin iklim şartlarının tarım için elverişli olduğu da düşünüldüğünde köylerde tarım faaliyetlerinin yapıldığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Bigadiç'in köylerinin tarımın yanında hayvancılık ile de uğraştıkları ulaşılan bilgiler arasındadır. 7292 numaralı Temettuat Defterinde her köye ait hayvan varlığına rastlanmıştır. Tespit edilen verilerde köylere ait toplam camus sayısı 733 baş, eşek-sıpa 592 baş, sığır 4172 baş, keçi 4547 baş, arı kovani 1115 adet, at-kısrak-tay ise 272 baş olarak tespit edilmiştir. En fazla camus 99 baş ile Işıklar köyünde, eşek-sıpa 72 baş ile Yörükler köyünde, sığır 370 baş ile Kalafat köyünde, keçi 1641 baş ile Alan köyünde, arı kovani 80 adet ile Balatlı köyünde, at-kısrak-tay 42 baş ile Davutça köyünde tespit edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda büyükbaş olarak sığır küçükbaş olarak keçi yetiştiriciliğine ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarının birbirine yakın olması ile beraber küçükbaşın biraz daha ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Işıklar köyünün toplam 886 dönüm tarla ve

277 baş sığır ile hem tarım hem de büyük baş hayvancılıkta ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

İncelen köyler içerisinde en fazla verginin 232596,5 kuruş ile İlyaslar köyüne ait olduğu tespit edilmiştir. En az vergi ödemesi ise 570 kuruş ile Davutça köyünde tespit edilmiştir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 2792 numaralı Bigadiç Temettuat Defterinde kaydı tutulan köyler sırası ile Işıklar köyü, Kırca köyü, Osmanca köyü, Salmanlı köyü, Durasılar köyü, Balatlı köyü, Çam köyü, Okçular köyü, Adalı köyü, Bekirler köyü, Hisariçi köyü, Emirler köyü, Çeribaşı köyü, Baraklar köyü, Yörükler köyü, İğciler köyü, Altınlar köyü, Kızılçukur köyü, Dündarcık köyü, Alan köyü, Çayır köyü, Okçularyeri köyü, Devrek köyü, Aşağı Devrek köyü, Aşağı Göçek köyü, Tozgan köyü, Davutça köyü, Topalak ve Karabahçe köyü, Kürsü köyü, Yukarı Göçek, Kalafat köyü, Yağcılar köyü, Neyzan köyü, Kadı köyü, Karamanlar köyü, Doyran köyü, Taşkesiği köyü, Davutlar köyü, Göbel köyü, Çekirdekli köyü, Baba köyü, İlyaslar köyü olarak kaydedilmiştir.

7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defterinde yer alan köylerin kaydedilmesi bittikten sonra deftere köylerin tamamında bulunan hane sayısı 1863 olarak belirtilmiştir. Toplam emlak kıymeti 875052,5 kuruş hayvanat kıymeti 926061 kuruş bir senede vermiş oldukları toplam vergileri ise 232596,5 kuruş olarak belirtilmiştir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Bigadiç Temettuat Defterine göre köylerdeki halkın tamamen Türklerden oluştuğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber sosyal ve iktisadi açıdan değerlendirildiğinde ise temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu görülmüştür.

Hicri 1260-1261, miladi 1844-1845 yıllarını kapsayan Bigadiç Temettuat Defteri, o döneme ait tahmini nüfusun bulunması, yaşayan halkın Türklerden oluşması, tarım, hayvancılık ve ödenen vergi konularında vermiş olduğu bilgiler bakımından dönemin aydınlatılmasında büyük bir öneme sahiptir. Bunun yanında Bigadiç şehir tarihi açısından da değer taşımaktadır.

5.2. Öneriler

Temettuat Defterleri, Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıldaki sosyal, iktisadi ve demografik yapısını aydınlatmada önemli kaynaklardan biridir. Bu çalışmanın kapsamını Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7292 numaralı Bigadiç

Temettuat Defterinden elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan bilgiler oluşturmuştur.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda defterde kaydı tutulan köylerin nüfus bakımından azımsanmayacak nitelikte olduğu görölmüştür. Tarla ve hayvan kayıtlarından bölgenin geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında en fazla yetiştirilen hayvanın keçi olarak tespit edilmiş olması küçükbaş hayvancılığın öne çıktığını göstermiştir.

Bu defterden istifade edilmesi günümüzde bu köylerde yapılacak olan tarım ve hayvancılığın planlanması ve yönlendirilmesi açısından katkı sağlayacaktır. Bigadiç özelinde Balıkesir'in iktisadi tarihinin ortaya çıkarılmasında Temettuat Defterlerinin büyük bir değer olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer Temettuat Defterleri üzerinde de çalışılması ile Balıkesir'in tarım ve hayvancılık tarihine büyük bir katkı sağlayacaktır.

XIX. yüzyıla ait önemli kaynaklardan olan Temettuat Defterleri, zengin içeriğe sahip olsalar dahi genelleyici yorumlardan kaçınılmalıdır. Çünkü incelenen bölgede yaşayan tüm halkın kaydedilmemesinden dolayı sonuçların değişmiş olabileceği göz önünde tutulmalıdır. Ancak bu konularda yapılacak olan benzer çalışmaların sayısının artması ile beraber Temettuat kayıtlarının zenginliği ve önemi daha da öne çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2002). Klasik Dönem eyalet idare tarzı olarak tımar sistemi ve uygulaması Türkler. *Atatürk ilkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*, 9, 899-908.
- Adıyeke, N. (2000). Temettuat sayımları ve bu sayımları düzenleyen nizamname örnekleri. *OTAM*, 11(11), 772-773.
- Akdağ, M. (1945). Tımar rejiminin bozuluşu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Dergisi*, 3(4), 418-432.
- Akgündüz, A. ve Öztürk, S. (2000). *Yozgat temettüât defterleri*. Yozgat: Yimpaş Holding Yayınları.
- Arslan, F. (2013). Bigadiç ve Sındırgı ilçelerinde yerleşmeler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, B. ve Günalan, R. (2008). *XV. ve XVI. yüzyıllarda Osmanlı maliyesi ve defter sistemi*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Bektaş, M. (2019). *9192 Sındırgı Kazası'nın sosyo-ekonomik durumuna göre temettuat defterine göre sosyo-ekonomik durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berkes, N (2018). *Türkiye 'de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BOA. ML. VRD. TMT. d. 7292-, H-29-12-1261, *Bigadiç kazası, nefsi-i kasaba ve mahallat ve kurasının temettuat defteri*.
- Bütün, Ş. (2011). *Temettuat defterine göre Burdur'un sosyal ve ekonomik yapısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cezar, Y. (1986). *Tanzimat'a doğru Osmanlı maliyesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çaçan, B. (2016). *Temettuat defterlerine göre 19. yüzyıl ortalarında Belgradcık'ın sosyal ve ekonomik hayatı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çadırcı, M. (1995). *Tanzimat döneminde anadolu kentlerinin sosyal ve ekonomik yapısı*. Ankara.
- Çadırcı, M. (2013). *Tanzimat döneminde Anadolu kentlerinin sosyal ve ekonomik yapısı*. (3. basım). Ankara. Türk Tarih Kurumu.
- Çakır, C. (2001). *Tanzimat dönemi Osmanlı maliyesi*. İstanbul.

- Demir, K. (2016). *M. 1844-1845 (H. 1260-1261) tarihli 8400, 8401, 8402, 8403 numaralı temettuat defterlerine göre Hüdâvendigâr eyaleti Kepsut kazası köylerinin sosyal ve ekonomik durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devellioğlu, F. (2012). *Temettuat, Osmanlıca Türkçe ansiklopedik lügat*. Aydın Kitabevi Yayınları.
- Ercan, Y. (1991). Osmanlı İmparatorluğu'nda gayrimüslimlerin ödedikleri vergiler ve bu vergilerin doğurduğu sosyal sonuçlar. *Bellekten*, 55 (213), 371-392.
- Erkal, M. (2007). *Öşür*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 34: 97. İstanbul: TDV Yayınları.
- Genç, M. (2012). *İltizam*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- Göyünç, N. (1979). *Hane deyimi hakkında*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası,.
- Gültekin, M. (2016). *8276 Nolu Temettûât Defterine Göre XIX. yüzyılda Savaştepe'nin ekonomik ve sosyal durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mardin: Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler .
- Gündoğdu, E. (2021). *Nüfus ve temettuat defterlerine göre Akşehir kaza merkezi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güran, G. (1998). *19. yüzyıl Osmanlı tarımı*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Güran, G. (2004). *Temettuat registers as a resource about ottoman social and economic life, the ottoman state and societies in change*. (Ed. H. Kayoko, M. Aydın)b London: Kegan Paul.
- Güran, T. (2000). *19. yüzyıl temettüât tahrirleri*. Ankara: Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik.
- İhsanoğlu, E. (1999). *Osmanlı medeniyeti tarihi.z C. 1*. İstanbul.
- İnalcık, H. (1993). *Cizye*. TDV İslam Ansiklopedisi, 8, 45-48. İstanbul: TDV Yayınları.
- İnalcık, H. (2009). *Devlet-i aliye Osmanlı imparatorluğu üzerine araştırmalar ı, klasik dönem (1302-1606). Siyasal kurumsal ve ekonomik gelişim*. İstanbul. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kaynar, R. (1991). *Mustafa Reşit Paşa ve tanzimatı (3. Baskı)*. Ankara: TTK Yayınları.

- Kızıllan, A. (2008). Osmanlı vergi düzeninde temettuat uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 60-61.
- Kütükoğlu, M. (1995). Osmanlı sosyal ve iktisâdî tarihi kaynaklarından temettü defterleri. *Bellekten*, 59, 395- 412.
- Mihmat, V. (2013). Temettuat defterine göre Süleymanlı Kazası'nın sosyal ve ekonomik yapısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mihmat, V. (2013). *Temettuat defterine göre Süleymanlı kazasının sosyal ve ekonomik yapısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ortaylı, İ. (2011). *Tanzimat devrinde Osmanlı Mahalli idareleri (1840–1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özdemir, Z. (1993). *Bigadiç*. Ankara: Bigadiç Belediyesi.
- Öztürk, S. (2003). Türkiye’de temettuat çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 1 (1), 287-304.
- Öztürk, M. (2022). *Denizli Sancağı Ezine-i Lazkiye (Sarayköy) Kazası'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı (Temettuat Defterlerine Göre)* (Doctoral dissertation).
- Öztürk, S. (2000). Temettuat Tahrirleri. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4-5 (Osmanlı Özel Sayısı), 537-591.
- Pakalın, M.Z.(1993). *Osmanlı tarih deyimleri ve deyimler sözlüğü III*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Pamuk, Ş. (2005). *Osmanlı ekonomisinde bağımlılık ve büyüme 1820-1913*. İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları.
- Polat, Z. P. (2023). *Nüfus ve temettuat defterlerine göre XIX. yüzyıl ortalarında Yenişar kazasının sosyo-ekonomik yapısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü..
- Sarıköse, T. (2021). *Kadınhanı atlantı (Bir Bozulmuş Türkmen köyü)*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Sarısaman, S. (2004). Mahkeme Kayıtlarına Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında İltizam Problemi -Afyonkarahisar Örneği. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 111-120.
- Sayın, A.V. (1999). *Tekâlif kavaidi (Osmanlı vergi sistemi)*. Ankara: T.C. MBAPKKB Yayını No:1999/352.

- Sertoğlu, M. (2011). *Mufasssal Osmanlı tarihi resimli- haritalı* (cilt 6). Ankara: T.T.K. Yayınları.
- Sevim, S. (1993). *XVI. Yüzyılda Karesi Sancağı (Tahrir Defterlerine Göre)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, H. (2013). Osmanlı vergi sisteminde reform ve temettü vergisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(1), 45-57.
- Şener, A. (1990). *Tanzimat dönemi Osmanlı vergi sistemi*. İstanbul. İşaret Yayınları.
- Şener, A. (2007). *Sona Doğru Osmanlı*. Ankara: Birleşik Kitabevi.
- Tabakoğlu, A. (2009). *Türkiye iktisat tarihi*. İstanbul. Dergah Yayınları.
- Ünlüyol, A. (1995). *Şer`iyye sicillerine göre XVIII. yüzyılın ilk yarısında Balıkesir (1700-1730)*. Yayınlanmamış Doktor Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yükçü, S., Fidancı, N. ve Soysal, U. (2014). Osmanlı Devleti'nde temettuat defterlerinin önemi ve vergisel açıdan değerlendirilmesi: Tire kazası örneği. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7, 170-171.
- Zabun, S. (2014). Osmanlı Devleti 1845 Temettuat Defterleri kayıtlarında İbrala karyesi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 187-204.

